

ODGOVOR VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE NA POROČILO PETEGA PERIODIČNEGA OBISKA EVROPSKEGA ODBORA ZA PREPREČEVANJE MUČENJA IN NEHUMANEGA TER PONIŽEVALNEGA RAVNANJA ALI KAZNOVANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI, KI JE POTEKAL OD 28. MARCA DO 4. APRILA 2017

I. Uvod

Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nehumanega ter poniževalnega ravnanja ali kaznovanja (v nadaljevanju: CPT) je v skladu s 1. odstavkom 10. člena Evropske konvencije o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/94) pripravil poročilo petega periodičnega obiska CPT v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: Poročilo), ki je potekal v času od 28. marca do 4. aprila 2017. Poročilo je CPT sprejel na svoji 93. seji, ki je potekala od 3. do 7. julija 2017, in zajema različna priporočila, komentarje ter zahteve po pojasnilih.

Med rednim obiskom je delegacija CPT obiskala 10 ustanov iz pristojnosti Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za pravosodje ter Ministrstva za zdravje, in sicer dve policijski postaji, dva centra za pridržanje, center za tujce, troje zavodov za prestajanje kazni zapora ter enoto forenzične psihiatrije.

Delegacija CPT je v času obiska preverila obravnavo oseb, katerim je bila odvzeta prostost ter zagotavljanje pravnega varstva le-tem. Posebno pozornost je delegacija CPT namenila pregledu položaja oseb v zavodih za prestajanje kazni zapora; prav tako pa je delegacija CPT preučila tudi položaj tujih državljanov, katerim je bila odvzeta prostost na podlagi Zakona o tujcih oziroma Zakona o mednarodni zaščiti in forenzičnih psihiatričnih bolnikov.

Vlada Republike Slovenije izraža spoštovanje do dela CPT ter pozdravlja njegovo pomembno vlogo na področju zaščite človekovih pravic; hkrati z zadovoljstvom sprejema prejete pohvale dobrega sodelovanja med delegacijo CPT ter nacionalnimi organi, kot tudi osebjem posameznih obiskanih ustanov.

Prejeto Poročilo je Vlada Republike Slovenije temeljito preučila; pozdravlja pozitivne ocene Poročila ter zagotavlja svoja prizadevanja za njihovo ohranitev, kot tudi nadaljnje izboljšanje, hkrati pa, vse ugotovljene pomanjkljivosti in neustreznosti jemlje z vso resnostjo in skrbnostjo ter potrjuje svoja prizadevanja za njihovo odpravo oziroma izboljšanje.

V nadaljevanju tako navajamo ugotovitve Vlade Republike Slovenije in podrobno obravnavo ukrepov za izvedbo prejetih priporočil ter podajamo odzive na komentarje in zahteve po pojasnilih v vrstnem redu, v katerem so naslovljene v končnem Poročilu CPT.

Vlada Republike Slovenije umika oznako zaupnosti Poročila ter odgovora na Poročilo CPT ter soglaša z njuno objavo.

II. Ukrepi za izvedbo prejetih priporočil ter odzivi na komentarje in zahteve po pojasnilih

A. Organi odkrivanja in pregona

2. Grdo ravnanje

12. V zvezi z navedbami o domnevno pretirani uporabi sile ob odvzemu prostosti v posameznih primerih izpostavljamo, da predpisi natančno določajo, v katerih primerih sme policist uporabiti prisilna sredstva, pri čemer so skladno z mednarodnimi dokumenti upoštevana načela zakonitosti, humanosti, sorazmernosti in strokovnosti.

Ministrstvo za notranje zadeve in vodstvo slovenske policije si prizadevata preprečevati vse oblike nezakonitega ali nestrokovnega ravnanja policistov do oseb v postopku. Če so ugotovljena takšna ravnanja, se zoper policiste dosledno ukrepa.

Na navedeno kažejo tudi statistični podatki o pritožbah zoper delo policije, ki so zelo redke. Npr. leta 2016 so policisti v 2.870 primerih zoper 3.052 kršiteljev uporabili 6.502 prisilnih sredstev. V istem obdobju smo prejeli 309 pritožb zoper delo policistov. Pri preverjanju je bilo ugotovljeno, da so bili neutemeljeni vsi očitki o domnevno neupravičeni uporabi prisilnih sredstev (takih je bilo 29).

3. Zaščitni ukrepi zoper grdo ravnanje

14. CPT verjame, da bodo slovenski organi še naprej pozorni na to, da bodo vsem pridržanim osebam dejansko zagotovili pravico do obvestila o pridržanju že na samem začetku odvzema prostosti.

V zvezi z uveljavljanjem pravice do obveščanja svojcev o odvzemu prostosti izpostavljamo, da mora biti v skladu z zakonodajo oseba, ki ji je odvzeta prostost, takoj seznanjena s pravicami, ki ji pripadajo. Policisti osebo s pravicami seznanijo ustno in pisno, takoj ko je to mogoče, pa jim omogočijo njihovo uveljavljanje. Posameznih primerov, ki jih izpostavljate, ko naj bi bili svojci o odvzemu prostosti osebe seznanjeni šele po nekaj urah, ne moremo preveriti, ker niso konkretizirani. Predvidevamo pa, da se nanašajo na primere, ko je bilo obveščanje svojcev pridržane osebe odloženo zaradi interesa preiskave (npr. ker je bilo treba pri osebi, ki ji je odvzeta prostost, opraviti hišno preiskavo in je obstajala bojazen, da bi svojci skrili ali uničili predmete, ki bi jih bilo treba zaseči). Zakon o kazenskem postopku ((v nadaljevanju: ZKP) (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US in 65/16 – odl. US)), v 208. členu določa, da se v takih primerih obveščanje svojcev sme odložiti za nujno potreben čas vendar največ 24 ur od takrat, ko je bila osebi odvzeta prostost.

15. Odbor priporoča, da slovenski organi sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi v praksi zagotovijo, da vse pridržane osebe že takoj ob odvzemu prostosti dejansko uresničijo svojo pravico do zagovornika, če je treba, tudi brezplačno. Po posvetovanju z odvetniško zbornico naj se za vsako policijsko postajo sestavi seznam zagovornikov po uradni dolžnosti, ki ga lahko uporabijo pridržane osebe. Poleg tega naj se vsi zagovorniki po uradni dolžnosti po ustrezni poti spomnijo, kako pomembna je njihova vloga pri preprečevanju grdega ravnanja policije ali ustrahovanja ter po potrebi pri poročanju o takem ravnanju.

Kot je navedeno v prejšnjem odstavku policisti osebi omogočijo uveljavljanje pravic takoj, ko je to mogoče. Navedeno se nanaša tudi na pravico do zagovornika. V zvezi s priporočilom, da bi naj vse pridržane osebe uživale pravico do dostopa do odvetnika od samega začetka odvzema prostosti, po potrebi brezplačno, pojasnjujemo, da policisti na podlagi četrtega odstavka 4. člena ZKP od odvzemu prostosti izrecno poučijo osumljenca, da se mu lahko na njegovo zahtevo postavi zagovornik po uradni dolžnosti za kar morata biti izpolnjena dva pogoja in sicer:

- da si osumljenec, ki mu je odvzeta prostost, glede na svoje premoženjske razmere ne bo mogel sam postaviti zagovornika in

- da je takšna postavitev zagovornika na stroške države v interesu pravičnosti.

V zvezi s tiskanjem seznama zagovornikov po uradni dolžnosti pojasnjujemo, da policisti v primeru postavitve zagovornika po uradni dolžnosti osumljencu zagotovijo dežurnega s seznamov zagovornikov, ki se nahajajo na spletni strani Odvetniške zbornice Slovenije ali pa preko kontakta s preiskovalnim sodnikom. Vsi policisti imajo dostop do seznamov zagovornikov po uradni dolžnosti preko intraneta policije, kjer je direktna povezava na Odvetniško zbornico Slovenije, zato tiskanje seznama ni racionalno niti potrebno. V primeru, da posamezni obočni zbor nima objavljenega seznama, policisti podatke o dežurnem zagovorniku pridobijo od dežurnega preiskovalnega sodnika.

16. Odbor verjame, da bo na podlagi zgornjih pripomb vse informativno gradivo o pravici do zdravnika pregledano in ustrezno spremenjeno ter ustrezna zakonodaja po potrebi napisana bolj izrecno.

V brošuri Obvestilo o pravicah osebe, ki ji je odvzeta prostost, smo zaradi večje razumljivosti na novo pripravili vsebino, ki se nanaša na brezplačen dostop do zdravnika (na podoben način kot je ta pravica urejena v plakatu). Obvestilo se prevaja v tuje jezike.

17. Upoštevajoč posebno ranljivost te starostne skupine CPT priporoča sprejetje potrebnih ukrepov, ki bi jamčili, da mladoletniki, ki jim je policija odvzela prostost, nikoli niso policijsko zaslišani ali morajo dati izjavo ali podpisati dokument v zvezi s kaznivim(i) dejanjem(i), katerega(ih) storitve so osumljeni, v odsotnosti zagovornika in načeloma tudi odrasle osebe, ki ji zaupajo. To bi moralo biti razvidno tudi iz ustrezne zakonodaje. Mladolletne osebe, ki ne morejo plačati zagovornika, pa naj bodo upravičene do brezplačne pravne pomoči zagovornika, ki ga imenuje odvetniška zbornica (glej odstavek 15).

ZKP v tretjem in četrtem odstavku 65. člena že določa pravico mladoletnega oškodovanca do pooblaščenca (tudi po uradni dolžnosti), ki ves čas od uvedbe kazenskega postopka, ki teče zaradi določenih kaznivih dejanj (kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost iz XIX. poglavja kazenskega zakonika, kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja po 192. členu in kaznivega dejanja trgovine z ljudmi po 113. členu kazenskega zakonika), skrbi za njegove pravice, še posebej v zvezi z zaščito njegove integritete med zaslišanjem pred sodiščem in uveljavljanjem premoženjskopravnega zahtevka. V predkazenskem in kazenskem postopku je lahko ob mladoletnem oškodovancu navzoča oseba, ki ji oškodovanec zaupa. Takšna oseba je lahko navzoča tudi ob drugem oškodovancu, ki je žrtev nasilja.

18. CPT verjame, da bodo slovenski organi še naprej pozorni na to, da bodo vse osebe, ki jih je pridržala policija, v celoti seznanjene z vsemi svojimi pravicami že na samem začetku odvzema prostosti.

V zvezi s seznanitvijo osebe, ki ji je odvzeta prostost s pravicami ponovno poudarjamo, da mora biti v skladu z zakonodajo vsaka oseba, ki ji je odvzeta prostost, takoj seznanjena s temeljnimi pravicami. Policisti osebo s pravicami seznanijo ustno in pisno, takoj ko je to mogoče, pa ji omogočijo njihovo uveljavljanje. Poleg pisne seznanitve s temeljnimi pravicami, ki so navedene v aktu o odvzemu prostosti, ki ga oseba podpiše, je oseba s temi in drugimi (pravica komunicirati s pristojnimi državnimi oziroma mednarodnimi institucijami ali organizacijami s področja varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pravica do nepretrganega 8-urnega počitka v 24 urah, pravica do prehrane, pravica do stalnega dostopa do pitne vode...) pravicami seznanjena tudi s kopijo brošure, ki jo prejme pred namestitvijo v prostor kjer se izvaja pridržanje.

19. Pozitivno je, da so od oseb, ki jim je policija odvzela prostost, zahtevali, da podpišejo zapisnik, v katerem so informacije o njihovih pravicah. Policija je tudi v drugem dokumentu ("dnevniku") zabeležila, ali se je pridržana oseba odpovedala kateri od svojih pravic ali ne. Na žalost te informacije niso potrdili s podpisom pridržane osebe. Ob koncu obiska je delegacija predlagala, da slovenski organi vključijo informacijo o tem, ali je pridržana oseba uresničila svoje pravice ali se jim je odpovedala, v dokument, ki ga pridržana oseba podpiše.

Obrazec, v katerem policisti evidentirajo podatke o (ne) uveljavljanju pravic osebe, ki ji je odvzeta prostost, bomo dopolnili z možnostjo podpisa pridržane osebe.

20. Odbor organe spodbuja, da še naprej spodbujajo uporabo elektronske opreme za snemanje razgovorov s policijo kot del običajne prakse.

V policiji si stalno prizadevajo, da bi policisti opremo za video snemanje razgovorov uporabljali čim pogosteje.

4. Električni paralizatorji in identifikacija policistov

22. Odbor verjame, da bodo slovenski organi zagotovili, da bodo navedene predpostavke in drugi zaščitni ukrepi, ki jih zagovarja CPT v svojem 20. splošnem poročilu, upoštewane v ustrezni zakonodaji (vključno s Pravilnikom o policijskih pooblastilih) in spoštovane v praksi.

V Ministrstvu za notranje zadeve in policiji pripravljamo predlog sprememb in dopolnitev Pravilnika o policijskih pooblastilih, ki bo med drugim podrobneje uredil način uporabe električnega paralizatorja. Predlog pravilnika je trenutno v medresorskem usklajevanju, predlog člena, ki natančneje ureja uporabo električnega paralizatorja pa se glasi:

43.a člen

(uporaba električnega paralizatorja)

(1) Preden policist uporabi električni paralizator mora, če okoliščine glede na varnost policista ali drugih oseb to dopuščajo, osebo zoper katero naj bi uporabil električni paralizator, opozoriti s klicem: »Stoj, policija, uporabil bom električni paralizator!«.

(2) Policisti zoper osebo ne smejo sočasno uporabiti dveh ali več električnih paralizatorjev.

(3) Policisti smejo električni paralizator neposredno po uporabi ponovno uporabiti le, če oseba ogroža svoje življenje, življenje policistov ali drugih oseb.

(4) Policisti električnega paralizatorja ne smejo usmerjeno sprožiti ali ga uporabiti neposredno s pritiskom, v vitalne dele telesa kot so glava, vrat ali genitalije ali ga uporabiti v okoliščinah, zaradi katerih bi lahko nastala dodatna nevarnost za osebo (npr. padec v vodo, po stopnicah).

(5) Šteje se, da so električni paralizatorji opremljeni s kamero za video snemanje, če jih je proizvajalec opremil z integrirano ali samostojno kamero z brezžično povezavo, s katero se dokumentira policijski postopek.

(6) Električni paralizator smejo uporabljati policisti, ki opravljajo naloge v intervencijskih skupinah in drugih podobnih oblikah dela, policisti Specialne enote in mobilnih kriminalističnih oddelkov.

Dne 27. 2. 2017 je bil v Uradnem listu RS, št. 10/17, objavljen Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol-A), ki je začel veljati 14. 3. 2017, uporabljati pa se je začel 12. 4. 2017. Gradivo, ki so ga pripravljali strokovnjaki znotraj policije in MNZ je bilo v tem času večkrat predstavljeno notranji in zunanji javnosti, usklajevano z Varuhom človekovih pravic, resornimi ministrstvi, Informacijskim pooblaščencom in nevladnimi organizacijami. Pripravljene so bile analize in presoje vplivov na zasebnost (glede uporabe brezpilotnih zrakoplovov pri opravljanju policijskih nalog, uporabe električnega paralizatorja kot prisilnega sredstva policistov, avtomatiziranega preverjanja registrskih tablic pri nadzoru cestnega prometa, iskanja pogrešanih oseb in obdelave podatkov o potnikih »PNR«). Zakon dopolnjuje določbe Zakona o nalogah in pooblastilih policije, ki so se med izvajanjem zakona pokazale kot pomanjkljive ali premalo natančno urejene, tako da bo zagotovljena še višja pravna in osebna varnost ljudi in njihovega premoženja kot tudi varnost policistov. Menimo, da zakon pri vseh novostih vsebuje ustrezne varovalke, ki ob učinkovitem izvajanju policijskih nalog, preprečujejo, da bi policisti pri izvajanju policijskih pooblastil pretirano in nesorazmerno posegali v zasebnost posameznika in druge človekove pravice. Rešitve

v noveli zakona so oblikovane na podlagi primerjalno pravnih pregledov ter dosedanjih izkušenj in ugotovitev tako, da je izražena potrebna skrb pri spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, hkrati pa se zadostuje potrebam policijske organizacije po ustreznem zagotavljanju varnosti v skupnosti, upošteva, da je tudi varnost ena od temeljnih človekovih pravic. Pri tem pa je bistvenega pomena tudi varnost policistov, ki opravljajo naloge policije.

Navedeno je bil tudi eden izmed razlogov za uzakonitev električnega paralizatorja kot prisilnega sredstva. Pogoji za uporabo električnega paralizatorja zoper posebej ranljive skupine so enaki pogojem za uporabo strelnega orožja, zoper ostale pa so zgolj za malenkost milejši od pogojev za uporabo strelnega orožja. Omejeni so na nevarnost za življenje ali hude poškodbe, če je uporaba drugih milejših prisilnih sredstev neuspešna, in so v skladu s stališči, ki jih CPT zagovarja v svojem 20. splošnem poročilu. Opozarjamo, da so pogoji za uporabo strelnega orožja kot prisilnega sredstva v Sloveniji zelo strogi (za razliko od nekaterih drugih držav policisti npr. ne smejo uporabiti strelnega orožja zgolj zaradi preprečitve bega osebi, ki je bila zalotena pri zelo hudem kaznivem dejanju).

V zakonu je bila na zakonski ravni določena obveznost, da morajo biti policisti usposobljeni za uporabo prisilnih sredstev. Prisilna sredstva so tista policijska pooblastila, s katerimi policisti na najbolj občutljiv način posegajo v človekove pravice. Zato dopolnitev na zakonski ravni določa obveznost, da morajo biti policisti usposobljeni za njihovo uporabo, pri uporabi tehničnih prisilnih sredstev (navedeno velja tudi za električni paralizator) pa morajo upoštevati tudi navodila proizvajalca. Policisti se za uporabo prisilnih sredstev usposobijo v procesu izobraževanja in usposabljanja za opravljanje nalog policista, svoje znanje pa utrjujejo in nadgrajujejo s permanentnim usposabljanjem in izpopolnjevanjem. Pri uvajanju novih prisilnih sredstev se morajo za njihovo uporabo posebej usposobiti. Usposabljanje policistov (kot je razvidno iz predloga pravilnika, bodo električni paralizatorje uporabljali le policisti s potrebnim znanjem in izkušnjami), bo vsebovalo tudi vsebine in informacije, ki jih izpostavlja (medicinski vidik, nudenje prve pomoči...).

23. CPT bi rad dobil potrditev in nadaljnje informacije o uvedbi tega ukrepa v zakonodajni okvir in prakso.

Zakon o nalogah in pooblastilih policije (Uradni list RS, št. 15/13, 23/15 – popr. in 10/17) v 22. členu določa, da sme policist, ko mora biti med opravljanjem policijskih nalog zaradi policistove varnosti prikrita njegova prepoznavnost, izjemoma uporabljati maskirno pokrivalo. O uporabi maskirnega pokrivala odloči generalni direktor policije, direktor policijske uprave ali oseba, ki jo za to pooblasti generalni direktor policije ali direktor policijske uprave.

Zakon v osmem odstavku 57. člena tudi določa, da smejo policisti za preprečitev prepoznavnosti, če je to nujno zaradi ogroženosti življenja ali zavarovanja dokazov, osebi med privedbo za nujno potreben čas na glavo nadeti posebno zaščitno pokrivalo. O uporabi zaščitnega pokrivala odloči policijski vodja. Posebno zaščitno pokrivalo smejo policisti nadeti osebi tudi na njeno željo.

Snemanje policijskih postopkov je urejeno v 114. členu zakona, ki določa. »Za spremljanje zakonitosti izvajanja policijskih pooblastil smejo policisti uporabljati tehnična sredstva za fotografiranje ter video in avdio snemanje, ki so v uporabi v policiji.«

5. Razmere med pridržanjem

25. do 27.

CPT priporoča, da je umetna razsvetljava v policijskih prostorih za pridržanje ponoči vedno ustrezno zatemnjena;

CPT verjame, da bodo organi zagotovili, da se policijski prostori brez vira dnevne svetlobe ne bodo uporabljali za pridržanje, daljše od nekaj ur. Odbor tudi priporoča, da imajo vsi policijski prostori, ki se bodo gradili v prihodnosti, vir dnevne svetlobe;

CPT verjame, da bodo vse novozgrajene policijske postaje opremljene z zunanjim dvoriščem za gibanje na prostem.

Leta 2016 je ministrica za notranje zadeve izdala nov Pravilnik o normativih za izgradnjo in opremljenost policijskih prostorov za pridržanje (Uradni list RS, št. 62/16), ki določa normative, ki jih morajo pri projektiranju, gradnji in prenovi upoštevati načrtovalci, projektanti, izvajalci gradbenih in prenovitvenih del ter opremljevalci policijskih prostorov za pridržanje. Normativi so dosledno upoštevajo pri vseh novogradnjah.

Prostorov za pridržanja, ki ne zagotavljajo ustreznih varnostnih in zdravstvenih razmer, policija ne uporablja. V posameznih prostorih za pridržanje so odstopanja od normativov le glede opreme in zagotavljanja dnevne svetlobe, kar pa pri investicijskem vzdrževanju rešujemo z zagotavljanjem primerne umetne svetlobe. Vse eventualne pomanjkljivosti pa postopoma odpravljamo z gradbeno-tehničnimi adaptacijami posameznih prostorov. Policija prostore za pridržanje, kjer so odstopanja od navedenih normativov, uporablja le za nujno potreben čas oziroma za krajša pridržanja.

Policisti so odgovorni za varnost pridržane osebe zato v nočnem času umetne razsvetljave ni mogoče zatemniti v celoti. Policisti jo zatemnijo v tolikšni meri, da je še mogoč nadzor nad pridržano osebo preko videonadzora (policisti občasno pridržano osebo nadzirajo tudi neposredno fizično).

B. Zavodi za prestajanje kazni zapora

1. Uvodne pripombe

30. CPT spodbuja slovenske organe, da izhajajo iz navedenega pozitivnega razvoja in nadaljujejo prizadevanja za učinkovito izvajanje navedenih državnih standardov glede bivalnega prostora zapornikov v praksi.

Vsa priporočila CPT jemljemo v Upravi Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: URSIKS) resno in se zavedamo, da so nam v spodbudo pri nadaljnji implementaciji standardov in razvoju kvalitete življenjskega prostora. Tako kot do sedaj se bomo tudi v bodoče trudili sprejemati in realizirati vsa podana priporočila CPT-ja.

32. CPT prosi za posodobljene informacije o doseženem napredku pri gradnji novega zapora v Ljubljani in o njegovi pričakovani zmogljivosti.

V zvezi z novogradnjo Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana (v nadaljevanju: ZPKZ Ljubljana) je Ministrstvo za pravosodje v sodelovanju z Zbornico za arhitekturo in prostor Slovenije razpisalo Javni, projektni, odprti, anonimni, enostopenjski arhitekturno krajinski natečaj za izbiro strokovno najprimernejše rešitve in izbiro izdelovalca projektne dokumentacije za namen reševanja prostorske problematike ZPKZ Ljubljana na lokaciji OPPN MOL 147 (območje ob vzhodni obvoznici in Litijski cesti). Odločitev o izidu natečaja je predvidena 6. 11. 2017.

Pričakovana kapaciteta novogradnje ZPKZ Ljubljana je 388 zaprtih oseb (od tega 60 zaprtih oseb odprtega oddelka Ig).

2. Grdo ravnanje

36. Ne glede na to CPT priporoča, da je treba delavcem ZPKZ Maribor in drugih zavodov za prestajanje kazni zapora v Sloveniji jasno sporočiti, da nobena oblika grdega ravnanja, vključno z besedno žalitvijo zapornikov ali izzivalnim vedenjem do njih, in nobena vrsta grožnje zaporniku, ustrahovanja zapornika ali povračilnega ukrepa proti zaporniku, ki se je pritožil, ali poskus preprečiti, da njegova pritožba prispe do ustreznih organov/teles, niso sprejemljivi in bodo ustrezno kaznovani.

V Zavodu za prestajanje kazni zapora Maribor (v nadaljevanju: ZPKZ Maribor) bodo še naprej odločno zavračali kakršnekoli oblike slabega oziroma neprimernega ravnanja/postopanja/obravnave zaprtih oseb, bodisi s strani zaposlenih bodisi s strani drugih zaprtih oseb. Nesprejemljivost neprimernih odnosov in

izpostavljanje primerne tolerantnosti v medčloveških odnosih je kot vodilo pozitivnega funkcioniranja zavoda redno izpostavljeno na raznovrstnih oblikah skupnostnih srečanj zaprtih oseb ter enako med sodelavci.

Priporočilo CPT bo upoštevano na vseh ravneh organizacije in izvajanja dela in bodo z njim seznanjeni vsi zaposleni v vseh zavodih. Prav tako bomo tej tematiki posvetili dodatno pozornost pri usposabljanjih za novo sprejete zaposlene v sistemu, tako pravosodne policiste kot tretmajsko osebje.

37. CPT priporoča pripravo in izvajanje učinkovite strategije za reševanje vprašanja trgovanja s prepovedanimi predmeti v ZPKZ Maribor ter po potrebi tudi v drugih zavodih za prestajanje kazni zopora v Sloveniji. Po mnenju odbor naj bo izvajanje priporočil iz 53. odstavka del strategije. Posebno pozornost je poleg tega treba nameniti morebitnemu sodelovanju delavcev zavoda pri tihotapljenju prepovedanih predmetov v zapor in trgovanju z njimi. V zvezi s tem velja razmisliti tudi o zamenjavi gotovinskih plačil v zavodu z notranjimi "bančnimi" računi zapornikov in elektronskimi plačili.

CPT priporoča tudi, da so vodstvo in delavci ZPKZ Maribor še naprej pozorni na vsak znak ustrahovanja in nasilja med zaporniki ter se takoj in ustrezno odzovejo na tako vedenje. Odbor priporoča še sprejetje korakov, ki bodo vedno zagotovili zaupno obravnavo pritožb zapornikov (glej tudi odstavke 73).

ZPKZ Maribor je z vidika zagotavljanja varnega načina prestajanja kazni zopora že sprejel in izvedel nekatere konkretne (dodatne) varnostne ukrepe; npr. zagotovitev stalne navzočnosti pravosodnega policista tudi na polodprtem obsojeniškem oddelku, kar se že neposredno kaže kot dober varnostni ukrep v zmanjšanju števila izrednih dogodkov. Dodatno bo zavod tudi v prihodnje posebno pozornost namenjal preprečevanju vnosa nedovoljenih predmetov in snovi ter na ta način neposredno omejeval/preprečeval razvoj črnega trga. Iz omenjenega razloga bomo poskušali zagotoviti zaposlitev dodatnih pravosodnih policistov, kar bo posledično omogočalo tudi večje število izvedenih preiskav prostorov in nadzor oseb, za katere se sumi, da bi lahko kršile hišni red zavoda.

Sprejemamo predlog CPT, da se na sistemski ravni za vse zavode vzpostavi dopolnjena oblika zaupne pritožbene poti zaprtih oseb, katere možnosti bomo podrobno preučili.

3. Razmere med pridržanjem

a. Materialne razmere

40. CPT priporoča, da se poiščejo druge rešitve, tako da imajo vsi zaporniki vedno na voljo najmanj 4 m² bivalnega prostora na osebo v sobah z več zaporniki ali, še bolje, 7 m² v skladu s slovenskim standardom.

V ZPKZ Maribor in na vseh ostalih lokacijah bomo tudi v prihodnje pri nameščanju zaprtih oseb dosledno upoštevali dogovorjene normative glede materialnih pogojev bivanja zaprtih oseb. V ta namen smo že pred časom vzpostavili sistem spremljanja zasedenosti posameznih zavodov in takojšnjega ukrepanja v smislu premeščanja zaprtih oseb med različnimi zavodi.

b. Režim

45. Odbor priporoča, da si slovenski organi še naprej prizadevajo zagotoviti zadovoljiv program dejavnosti za vse zapornike, tako pripornike kakor tudi obsojence. Cilj pri tem naj bo, da vsi zaporniki (tudi priporniki) razumen del dneva (tj. osem ur ali več) preživijo zunaj svojih sob, ko se ukvarjajo z različnimi koristnimi dejavnostmi: delom, ki je po možnosti poklicno koristno; izobraževanjem; športom; rekreacijo/druženjem.

Pojasnjujemo, da se je čas bivanja zaprtih oseb izven sob v ZPKZ Ljubljana v zadnjih letih bistveno podaljšal. Po zbranih podatkih se je na oddelku pripora v 1. nadstropju (kjer je nastanjeno največje število pripornikov) bivanje izven sob podaljšalo iz 2 ur in 25 min v letu 2010 na 6 ur in 54 min v letu 2016. V pritličju in v drugem nadstropju se je čas bivanja pripornikov izven sob podaljšal iz že omenjenih 2 ur in 25 min v letu 2010 na 3 ure in 44 min v letu 2016.

Obsojencem je omogočeno bivanje izven sob v II. nadstropju v povprečju 9 ur in 50 min, v eni polovici tretjega nadstropja 12 ur in 5 min, v drugi polovici tretjega nadstropja pa 16 ur. Zaposleni v ZPKZ Ljubljana se zavedajo pomembnosti kvalitetno preživete časa zaprtih oseb. V ta namen se vsako leto trudijo izboljšati in obogatiti programe, ki jih ponujajo zaprtim osebam.

Tudi v ZPKZ Maribor se zavedajo, da je za zaprte osebe pomembno zagotoviti čim več aktivnosti, da se jim strukturira dan in da čim manj časa preživijo v sobah. Strinjajo se s priporočilom odbora, da zaprte osebe preživijo razumni del dneva zunaj svojih sob.

Tudi v prihodnje si bomo na ravni celotnega sistema prizadevali za nadaljnji razvoj programov dejavnosti, da bi lahko čim več zaprtih oseb imelo možnost vključevanja v različne aktivnosti.

4. Zaporniki v strožjem režimu

48. CPT priporoča, da glede na navedene pomisleke slovenski organi odločno ukrepajo za oceno programa dejavnosti, ki so na voljo zapornikom s strožjim režimom v ZPKZ Maribor ter po potrebi tudi v drugih zavodih za prestajanje kazni zapora v državi.

Odbor tudi priporoča, da se ustrezno zaščitijo zaporniki v strožjem režimu, za katere se ve, da so med seboj v sporu ali jih ogrožajo drugi zaporniki, ali za katere je verjetno, da bo med njimi prišlo do spora ali jih bodo ogrožali drugi zaporniki. Še zlasti naj se jim v strožjem režimu omogočijo ločena rekreacija na prostem, vadba v sobi za fitnes in tuširanje.

V primerih namestitve oseb v strožji režim je potrebno prvenstveno slediti namenu, da se te osebe ločijo od ostalih, zato jih posledično ni mogoče v polnem obsegu vključevati v delo in ostale aktivnosti skupaj z ostalimi, mnogokrat jih je potrebno ločevati tudi med seboj. V skladu s priporočilom pa bomo ponovno preučili možnosti za zagotovitev različnih aktivnosti tudi osebam, ki so nameščene v strožji režim, pri čemer si bodo tako ZPKZ Maribor, kot tudi ostali zavodi, tudi v prihodnje aktivno prizadevali za razširitev programa dejavnosti za omenjene zaprte osebe.

49. CPT znova priporoča, da slovenski organi sprejmejo potrebne ukrepe, da bo vsak zapornik, za katerega se predvideva uvedba ali podaljšanje strožjega režima, imel možnost odločevalcem povedati svoje mnenje o tem, preden ti sprejmejo uradno odločitev.

V zvezi s priporočilom, da sprejmemo potrebne ukrepe, s katerimi zagotavljamo, da ima vsak zapornik, za katerega se predvideva uvedba strožjega varnostnega režima ali njegovega podaljšanja, možnost, da ga organ, pristojen za odločanje, zasliši o zadevi pred sprejetjem uradne odločitve izpostavljam, da se bo v luči postopka pregledalo možnosti priporočila.

Po veljavni zakonski ureditvi se postopek odločanja o namestitvi obsojenca v strožji režim vodi kot skrajšan ugotovitveni postopek, v katerem se odloča na podlagi listinskih dokazov in se ne izvede ustne obravnave. Slednje temelji na cilju, da se postopek izvede čim hitreje, saj gre običajno za obstoj varnostnega razloga, ki narekuje čim hitrejšo odločitev o namestitvi posameznika v strožji režim. Ne glede na navedeno pa bomo vse zavode pozvali, da se pred odločitvijo o namestitvi v strožji režim vedno opravi razgovor z obsojencem in vsebino slednjega zabeleži v osebni spis.

50. CPT bi želel prejeti pripombe slovenskih organov o tej zadevi.

Obsojenec ob namestitvi po 98. členu, 98.a členu ali 206. členu ZIKS dobi pisno odločbo, ustrežno pa se dopolni tudi njegov osebni načrt. V odločbi o namestitvi v strožji režim so obrazloženi razlogi za takšno namestitev, predvideno trajanje namestitve, ter pravni pouk, ki zaprti osebi omogoča, da odločitev, v kolikor se z njo ne strinja, izpodbija. Ob namestitvi v strožji režim prestajanja kazni vsak obsojenec prejme tudi zapis, s katerim se dopolni osebni načrt, kjer so navedeni natančni podatki o stopnji izoliranosti obsojenca. Tam se določi, kdaj in na kakšen način bo obsojenec opravljal nakup v zavodski trgovini, kdaj bodo potekali obiski in na kak način, kje bo prejemal obroke hrane, kako bo izrabljaj prosti čas (sprehod, fitnes, prostočasne dejavnosti), kako bo opravljaj telefonske pogovore, ter kako bo potekala obravnava obsojenca (razgovori z delavci zavoda). Obsojenec je seznanjen z namestitvijo v strožji režim, prav tako s spremembami, ki sledijo režimu (v dopolnitvi osebnega načrta, kateri se mu da v podpis).

Odločitev o namestitvi v strožji režim se sprejme timsko v okviru strokovne skupine, praviloma se opravi tudi razgovor z obsojencem, ki bo nameščen v strožji režim. Na podlagi razgovora z obsojencem in ocene strokovnega tima, se nato sprejme odločitev o namestitvi v strožji režim, le če je ta nujno potrebna za varnost samega obsojenca ali drugih obsojencev oziroma drugih razlogov, ki jih narekuje pristojni zakon.

Vsaka namestitev v strožji režim se spremlja 1x na 14 dni na sestanku strokovne skupine, kjer se ugotavlja ali še obstajajo razlogi za namestitev v strožji režim. Ugotovitve se zapišejo v osebni spis obsojenca. Namestitev traja najkrajši možni čas, po prenehanju razlogov za namestitev v strožji režim, obsojenec prestaja kazen naprej v režimu, kjer je prestajal kazen preden je bil nameščen v strožji režim.

Obsojencem se individualno določi na kakšen način se bo izvajal strožji režim (ali bo še naprej delal, ali bo koristil fitnes in sprehod z ostalimi, ali bo hodil na obroke sam ali z ostalimi...). Odločitev o tem kakšna bo stopnja izoliranosti posameznika od ostalih je odvisna od ocene koliko se posameznik počuti ogroženega oziroma v kolikšni meri ogroža druge ali delavce zavoda, ter v kolikšni meri s svojim vedenjem motijo druge. Vse odločitve se sprejmejo v skladu z zakonskimi predpisi.

5. Zdravstvene storitve

51. CPT želi biti v primernem času seznanjen z izidom teh pogovorov.

Kljub razmišljanju, da bi vso zdravstveno varstvo v zaporih prenesli na pristojno Ministrstvo za zdravje, smo glede na trenutne razmere v javnem zdravstvu v R Sloveniji ocenili, da tovrstna odločitev ne bi bistveno izboljšala zdravstvenih storitev za zaprte osebe, oziroma bi jih lahko na obstoječe pristojnosti zdravstvenih domov celo poslabšala. Regionalni zdravstveni domovi v zaporih v okviru javnih zdravstvenih storitev opravljajo storitve le na primarnem nivoju v okviru določenih zdravstvenih timov. Glede na število zaprtih oseb v zaporu je določen standard, na podlagi katerega v večini zavodov zdravnik z medicinsko sestro ni prisoten vsak dan. Zdravstveni kader (medicinske sestre), zaposlen v okviru Ministrstva za pravosodje, pa je v zavodih prisoten vsak dan razen ob vikendih in dnevih prostih dela. Opravlja specifične intervencije, ki jih zaprte osebe ne morejo opravljati same zaradi odvzema prostosti in katere niso v pristojnosti primarnega zdravstva. Njihove naloge so podobne bolj sekundarni ali bolnišnično zdravstveni negi. Po navodilih zdravnikov in iz varnostnih razlogov razdelijo in delijo psihiatrično terapijo, substitucijsko terapijo, naročajo zaprte osebe na specialistične preglede izven zavoda in organizirajo spremstva pravosodnih policistov, z območno lekarno skrbijo za nabavo zdravil in opravljajo druge preventivne zdravstvene naloge (nudenje nujne medicinske pomoči, skrb za čistočo in higieno zaprtih oseb in bivalnih prostorov, ...), ki pomembno vplivajo na zdravje zaprtih oseb. URSIKS si bo še naprej prizadevala najti najboljše rešitve, da se zaprtim osebam zagotovi najustreznejša zdravstvena oskrba.

53. Še zlasti zaradi vsega tega naj zdravila delijo samo zdravstveni delavci. Jemanje vseh zdravil naj bo tudi pravilno nadzorovano.

Vnos zdravil, ki jih zaporniki prejmejo in evidenco vseh zdravil vodijo zavodske medicinske sestre, ki za čas svoje odsotnosti (vikendi in dela prosti dnevi...), pripravljajo terapijo v kasetni sistem, ki jo nato delijo pravosodni policisti. Če obsojenec zdravila ne zaužije, pravosodni policist to informacijo prenese medicinski sestri prvi dan ob nastopu dela, ta pa obvesti pristojnega zdravnika, ki je terapijo predpisal. Strinjamo se s priporočilom, da bi zdravila moralo razdeljevati izključno zdravstveno osebje, vendar glede na trenutno kadrovske zasedenosti zdravstvenega osebja po zaporih, priporočila v celoti ne zmoremo izvajati. URSIKS bo proučila možnosti, da bo zdravstveno osebje razdeljevalo zdravila v čim večji meri. V dogovarjanju z Ministrstvom za zdravje si bomo prizadevali za večjo prisotnost zdravstvenega osebja.

Večina storilcev kaznivih dejanj z elementi nasilja in tisti, ki so v svojem vedenju nasilni do drugih, ima v času prestajanja kazni zapora prvič v življenju priložnost, da se sooči s svojim neustreznim in škodljivim vedenjem ter posledicami. Zato URSIKS veliko pozornost posveča prepoznavanju nasilja med zaprtimi osebami in ustreznim ukrepanjem. To zahtevno in kompleksno strokovno področje zahteva strokovno usposobljene delavce, zato smo od leta 2013 sistematično pristopil k pridobivanju znanj in usposabljanju za prepoznavanje in reševanje problematike nasilja v zaporih.

54. CPT slovenske organe poziva, da uresničijo dolgotrajno priporočilo, da je oseba, ki je usposobljena za nudenje prve pomoči in po možnosti kvalificirana za delo medicinske sestre, ves čas (tudi ponoči in konec tedna) prisotna v ZPKZ Ljubljana in ZPKZ Maribor ter drugih zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji.

V okviru zagotavljanja zdravstvenega varstva obsojencev in pripornikov, neprekinjeno zdravstveno varstvo zagotavljajo regionalni zdravstveni domovi v okviru javne zdravstvene mreže. Zdravstvene storitve nudijo v dogovorjenih ordinacijskih časih posameznih zdravstvenih timov v zaporu, v preostalem času pa zdravstveno varstvo zagotavljajo na klic, s hišnim obiskom ali na lokaciji zdravstvenega doma.

CPT obveščamo, da smo vse pravosodne policiste usposobili za nudenje prve pomoči in v vsakem zavodu in oddelku namestili AED defibrilatorje. V primeru, ko zaprta oseba potrebuje nujno zdravstveno pomoč in se v zavodu ne nahaja zdravstveno osebje, se najprej odzovejo pravosodni policisti. Ti ob dogodku takoj pokličejo regionalno službo nujne medicinske pomoči, ki pride v zavod nuditi kvalificirano medicinsko nego in medicinsko pomoč. Zaradi regionalno organizirane zdravstvene dejavnosti, je takim zapornikom medicinska pomoč nudena v zelo kratkem času.

Ureditev nujne medicinske pomoči je enaka kot jo je deležen vsak drug državljan RS, ko se na nujno stanje odzove urgentna ekipa Splošne nujne medicinske pomoči (SNMP) oziroma Urgentnega centra, posebej ob dejstvu, da so pravosodni policisti usposobljeni za nudenje prve pomoči in da so oddelki opremljeni z AED defibrilatorji.

55. CPT priporoča, da slovenski organi sprejmejo potrebne ukrepe za sklenitev pogodbe s kliničnim psihologom (vsaj za polovični delovni čas) za delo v ZPKZ Ljubljana in ZPKZ Maribor.

V ZPKZ Ljubljana je bil klinični psiholog zaposlen preko Zdravstvenega doma Ljubljana, preko javne zdravstvene mreže in je bil financiran iz proračunskih sredstev. Delo je izvajal po potrebi oz. po napotitvi zavodskega psihiatra. Zaposlitev kliničnega psihologa je v pristojnosti Zdravstvenega doma Ljubljana. Pristojno Ministrstvo za zdravje smo ponovno opozorili na naše potrebe in vaša priporočila po kliničnem psihologu za zapornike. V okviru Splošnega dogovora za leto 2017 so nam z dnem 1. 1. 2018 omogočili kliničnega psihologa v Prevzgojnem domu, še naprej pa si bomo prizadevali za tovrstno zagotavljanje kliničnega psihologa tudi v vseh drugih zavodih za prestajanje kazni zapora.

56. V obeh zavodih pa je delegacija dobila nekaj pritožb o dolgi čakalni vrsti za obisk pri zobozdravniku.

URSIKS pristojnemu Ministrstvu za zdravje redno, sproti sporoča vsaka odstopanja od dogovora o zagotavljanju zdravstvene dejavnosti za zaprte osebe in obvešča o vseh težavah in potrebah, ki se pojavljajo pri zagotavljanju zdravstvenih storitev. S tako prakso bomo nadaljevali še naprej in opozorili na čakalne dobe za zobozdravnika.

57. CPT priporoča, da se zapornikom v ZPKZ Ljubljana in ZPKZ Maribor zagotovijo kuverte, v katere lahko dajo zaprosilo za obisk pri zdravniku.

V skladu z 45. členom Pravilnika o izvrševanju kazni zapora mora zavod obsojencem omogočiti zaupnost pri komunikaciji z zdravnikom, zlasti pri prijavljanju na obisk pri zdravniku. Obsojencem je omogočeno, da na svojo željo oddajo pisanja, ki so namenjena zdravniku, v zaprti kuverti. Obsojenci so seznanjeni, da se na pregled pri zdravniku prijavijo preko prošnje, kjer ni potrebno navajati svojih zdravstvenih težav, saj zadošča le prijava, ali pa preko prošnje v zaprti kuverti, kjer je komunikacija z zdravnikom zaupna. URSIKS bo vse zavode ponovno opozorila na zaupno komunikacijo oziroma prijavo z zdravnikom.

Dodajamo še, da bomo glede na priporočilo Odbora iskali ustrezno tehnično rešitev.

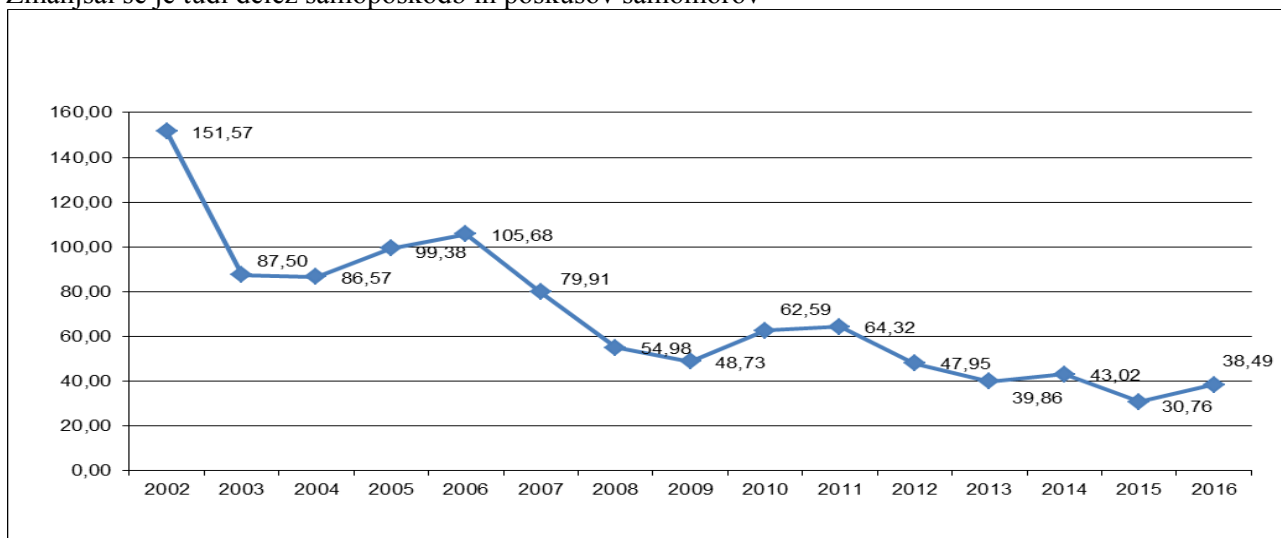
60. CPT želi izvedeti, ali se protokol za preprečevanje samomora uporablja v vseh zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji, in če se, kakšni so skupni učinki njegovega izvajanja.

Protokol se uporablja na vseh lokacijah v vseh zavodskih ustanovah znotraj URSIKS. Rezultatov izvajanja protokola, se pravi, podajanja trižne ocene samomorilne ogroženosti ob sprejemu, ob uporabi vprašalnika, ni mogoče ločiti od izvajanja celotne Strategije preprečevanja samomorov. Izvajati smo jo pričeli v letu 2004. Število samomorov se je v tem obdobju občutno zmanjšalo, kar je razvidno iz spodnje tabele. Pred izvajanjem strategije je bil delež samomorov med zaprtimi osebi trikrat višji.

Leto	Smrti	Samomori	Odstotek samomorov v skupnem številu smrti	Povprečno število zaprtih oseb	Smrtnost na 10.000 zaprtih oseb	Stopnja samomorilnosti na 10.000 zaprtih oseb	Povprečje
1995	9	3	33,33%	772	116,58	38,86	34,97
1996	7	5	71,43%	682	102,64	73,31	
1997	4	2	50,00%	763	52,42	26,21	
1998	10	4	40,00%	810	123,46	49,38	
1999	1	1	100,00%	949	10,54	10,54	
2000	7	4	57,14%	1131	61,89	35,37	
2001	7	4	57,14%	1203	58,19	33,25	
2002	7	4	57,14%	1148	60,98	34,84	
2003	4	3	75,00%	1120	35,71	26,79	
2004	1	0	0,00%	1132	8,83	0,00	11,38
2005	6	2	33,33%	1137	52,77	17,59	
2006	4	1	25,00%	1268	31,55	7,89	
2007	8	3	37,50%	1339	59,75	22,40	
2008	7	3	42,86%	1364	51,32	21,99	
2009	4	2	50,00%	1416	28,25	14,12	
2010	5	1	20,00%	1374	36,39	7,28	
2011	4	2	50,00%	1337	29,92	14,96	
2012	6	3	50,00%	1418	42,31	21,16	
2013	3	0	0,00%	1430	20,98	0,00	
2014	6	0	0,00%	1511	39,71	0,00	
2015	5	3	60,00%	1463	34,18	20,51	
2016	3	0	0,00%	1378	21,77	0,00	
1995-2016	118	50	42,37%	26145	45,13	19,12	

Število smrti in samomorov v letih 1995-2016

Zmanjšal se je tudi delež samopoškodb in poskusov samomorov

Poskusi umorov in samopoškodbe na 1000 zaprtih oseb v letih 2002-2016

6. Razno

a. Delavci zavoda

61. CPT spodbuja slovenske organe, da pospešijo svoja prizadevanja za zapolnitev prostih delovnih mest v ZPKZ Ljubljana in ZPKZ Maribor ter tudi v drugih zavodih za prestajanje kazni zapora v državi. Sicer pa CPT želi biti seznanjen s kadrovskim stanjem v zaporniškem sistemu in zaposlovanjem dodatnih delavcev v zavodih.

V URSIKS si v skladu z obstoječo zakonodajo vseskozi prizadevamo za zaposlitev ustreznega števila pravosodnih policistov, s katerim želimo zagotoviti ustrezne varnostne razmere in pogoje za delo zaposlenih.

Od leta 2012 do 2016, ko so bili sprejeti interventni ukrepi, se je število javnih uslužbencev v URSIKS občutno znižalo. Zaradi omejitve zaposlovanja, nismo mogli nadomestiti odhodov javnih uslužbencev, kar se je izražalo kot kadrovski primanjkljaj na vseh področjih izvajanja dejavnosti. Z možnostjo ponovnega zaposlovanja pa se stanje na kadrovskem področju postopno izboljšuje.

Primerjava števila zaposlenih za nedoločen čas od 2009 do 2017

Stanje na dan	Število zaposlenih
31. 12. 2009	836
31. 12. 2010	868
31. 12. 2011	893
31. 12. 2012	866
31.12. 2013	842
31. 12. 2014	832
31. 12. 2015	818
31. 12. 2016	845
1. 7. 2017	860

Na dan 1. 7. 2017 je bilo v URSIKS zaposlenih 860 javnih uslužbencev, od tega 546 pravosodnih policistov. Dovoljeno število zaposlitev po kadrovskem načrtu za URSIKS znaša 876 zaposlitev in 4 zaposlitve za pripravnike, skupaj torej 880 zaposlitev.

Vlada RS se je seznanila s kadrovsko problematiko URSIKS in je resornemu ministrstvu naročila, da pripravi ustrezne rešitve za razreševanje kadrovske situacije. Pričakujemo, da nam bo Vlada RS izdala soglasje za 40 dodatnih zaposlitev, s čemer bomo povišali kadrovski načrt in število dovoljenih zaposlitev. Na podlagi sklepa vlade se že izvaja postopek zaposlitve 30 novih pravosodnih policistov.

b. Stik z zunanjim svetom

62. CPT priporoča, da delavci zavoda spodbujajo obsojence v strožjem režimu v ZPKZ Maribor k sprejemanju obiskov in jim redno omogočijo sprejeti obiske izven delovnega časa in ob koncu tedna.

ZPKZ Maribor bo preučil možnost, da bi obsojencem, nameščenim v strožjem režimu, zagotovil tudi možnost obiskov zunaj delovnega časa in med vikendi ob prenovi hišnega in dnevnega reda zavoda, ki je že v fazi priprave.

63. CPT poziva slovenske organe, da uresničijo njegovo dolgotrajno priporočilo glede povečanja zmogljivosti in izboljšanja tlorisa prostorov za sprejemanje obiskovalcev v ZPKZ Ljubljana in ZPKZ Maribor.

V ZPKZ Ljubljana se zavedajo, da so trenutni prostori za obiske majhni, a se trudijo slednje, skladno z materialnimi zmožnostmi zavoda, kar najbolje vzdrževati. Prostori so svetli in zračni, pred kratkim so bili tudi prebeljeni. Za zaprte osebe, ki jih obiskujejo svojci z dojenčki, je omogočen obisk v prostoru, ki ga običajno za razgovore koristijo odvetniki in policisti. V prostor se lahko vnese tudi igrače in blazina. Obrabljene igrače načrtujemo v kratkem zamenjati. Prepričani smo, da bodo prostori, ki bodo namensko grajeni za obiske v novogradnji, večji in primernejši.

V ZPKZ Maribor so že v letošnjem letu pristopili k realizaciji projekta celovite prenove prostorov za obiske zaprtih oseb. Projekt je tehnično razdeljen na dve fazi, celotna realizacija I. faze projekta je predvidena v drugi polovici letošnjega leta. V letu 2018 sledi realizacija II. faze projekta, tako da bo zavod v relativno kratkem času zagotovil zaprtim osebam in zaposlenim bistveno izboljšane prostorske pogoje vezane na izvajanje obiskov in delo zaposlenih.

c. Disciplina

65. CPT znova priporoča, da se v skladu s tem pregledajo in ustrezno spremenijo pravila, ki urejajo disciplinske kazni za pripornike.

Pojasnjujemo, da je Ministrstvo za pravosodje pripravilo spremembo Zakona o kazenskem postopku, ki se nanaša tudi na področje disciplinskega kaznovanja pripornikov. Izrecno se predvideva dolžnost sodnika, da pred izrekom disciplinske kazni zasliši pripornika. Upoštevajoč priporočila CPT pa se ukinja disciplinska kazen prepovedi ali omejevanja obiskov in dopisovanja. Namesto tega je predviden začasen odvzem pravice ali omejitev pravice imeti pri sebi in uporabljati stvari za osebno rabo, denar in druge predmete. Disciplinska kazen pa se ne more nanašati na stvari za vzdrževanje higiene, sredstva za spremljanje javnih medijev, tiskovine ter strokovno in drugo literaturo, saj bi bilo navedeno nehumano.

66. CPT želi prejeti potrditev, da imajo priporniki zdaj pravico, da jih v disciplinskem postopku pred izrekom kakršne koli kazni osebno zasliši sodnik.

Dosedanja zakonska ureditev izrecno ne predvideva obveznega zaslišanja pripornika pred izrekom disciplinske kazni, četudi je možno zaslediti stališče, da je takšno predhodno zaslišanje potrebno izvesti in so nekatera sodišča to tudi izvajala. Zato je bila tudi v luči pripomb CPT predlagana sprememba Zakona o kazenskem postopku, iz katere nedvoumno izhaja, da je potrebno pripornika pred izrekom disciplinske kazni zaslišati.

Zakonodajni postopek pri tako pomembnih zakonih, kot so spremembe in dopolnitve Zakona o kazenskem postopku, običajno poteka osredotočeno in natančno. V tem primeru je bil Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku potrjen na seji Odbora za pravosodje Državnega zbora Republike Slovenije dne 5. 9. 2017 in ocenjujemo, da utegne biti navedeni predlog zakona sprejet do konca meseca septembra 2017 ter v mesecu oktobru 2017 objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije.

67. CPT priporoča, da se evidenca disciplinskih kazni, ki jih sodnik izreče pripornikom, uvede v ZPKZ Ljubljana in po potrebi tudi v drugih zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji. CPT priporoča, da slovenski organi sprejmejo potrebne ukrepe za pospešitev preiskave disciplinske kršitve in odločanja o njej. Kadar je treba zaporniku izreči disciplinsko kazen, se to načeloma stori v nekaj dneh in ne mesecih po storitvi kršitve.

Vsi podatki o posameznem priporniku se v ZPKZ Ljubljana vodijo v spisu pripornika. V njem so tudi podatki o morebitnih predlogih in izrekih disciplinskih kazni. Skladno s četrtem odstavkom 211. člena ZKP je potrebno podatke iz zbirke osebnih podatkov pripornikov shranjevati in uporabljati, dokler traja pripor. Po odpravi pripora je potrebno podatke arhivirati in jih hraniti deset let na URSIKS, nato pa brisati.

Pojasnjujemo, da je v predlagani spremembi Zakona o kazenskem postopku urejeno tudi vprašanje rokov za izrekanje disciplinskih kazni pripornikom, saj je dodano določilo, da se glede disciplinskega kaznovanja za pripornike smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, in na njegovi podlagi izdanih predpisov. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij in Pravilnik o izvrševanju kazni zapora pa določata zelo kratke roke, v katerih je mogoče začeti disciplinski postopek, izreči disciplinsko kazen obsojencu in jo tudi izvršiti.

69. CPT znova priporoča, da se pregledata veljavna pravna ureditev in praksa glede vloge zdravnikov v zavodih za prestajanje kazni zapora pri disciplinskih zadevah. Zdravstveni delavci morajo zapornika obiskati takoj po oddaji v samico (in nato redno najmanj enkrat na dan) ter mu brez odlašanja zagotoviti zdravstveno pomoč in oskrbo, ki ju potrebuje.

Kot je Odbor CPT že ugotovil, smo v URSIKS, upoštevajoč revidirana Zaporska pravila, prilagodili zakonske predpise glede vpletenosti zdravstvenega osebja v uvedbo disciplinske sankcije samice in s tem ohranili odnos med zdravnikom in bolnikom. V skladu z 100. členom Pravilnika o izvrševanju kazni zapora, mora obsojenca med prestajanjem kazni oddaje v samico, poleg zdravnika ali zdravstvenega delavca zavoda, dnevno obiskati tudi delavec zavoda, ki ga določi direktor zavoda. Med prestajanjem disciplinske kazni oddaje v samico mora obsojenca dnevno obiskovati zdravnik, ki v zavodu opravlja zdravstvene storitve, ali drug zdravstveni delavec zavoda.

URSIKS si bo še naprej prizadeval, da se omenjena določila dosledno izvajajo tudi v praksi. Poudarjamo, da zdravnik nima vpliva na samo odločitev o izvršitvi disciplinske kazni oziroma namestitvi obsojenca v samico, temveč gre za odločitev, ki jo sprejme direktor zavoda. Dolžnost zdravnika je le v tem, da obsojenca vsakodnevno obišče in v primeru, da ugotovi, da bi se ogrozilo zdravstveno stanje z nadaljnjim prestajanjem disciplinske kazni oddaje v samico, o tem obvesti direktorja zavoda.

d. Ravnanje z nemirnimi ali nasilnimi zaporniki

71. CPT priporoča, da se ta pomanjkljivost odpravi.

Na ravni celotnega sistema bomo preučili predlog CPT, da se v varnostnih sobah namesti klicni zvonec, sicer pa izpostavljam, da so tovrstni prostori video nadzorovani, kar omogoča stalno pasivno komunikacijo z nameščeno osebo vključno z vidika zagotavljanja njene varnosti.

72. Po mnenju CPT bi moral zapornik, ki je nastanjen v sobi za osamitev, sleči svoja oblačila in obleči oblačila, ki se ne trgajo, le, če je to potrebno (npr. če obstaja nevarnost samopoškodbe ali samomora).

Predlog CPT glede nameščanja zaprtih oseb v varnostno sobo vključno z zagotovitvijo nadomestnih oblačil za čas namestitve opredeljene v predpisih, bomo preučili na nivoju celotnega sistema.

e. Pritožbe in inšpekcijski postopki

73. CPT priporoča, da se ob upoštevanju teh pripomb pregledajo obstoječi postopki in praksa v ZPKZ Ljubljana in ZPKZ Maribor ter tudi v drugih zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji.

Glede predloga vzpostavitve posebnih nabiralnikov, v katere bodo lahko zaprte osebe v kuvertah oddajale svoje pritožbe in zaprosila, s čimer bi se po mnenju CPT izboljšala učinkovitost pritožbe in inšpekcijskega postopka, dodajamo, da bomo iskali optimalne možnosti za doseganje učinkovitih postopkov.

Pritožbe se vodijo v spisovni dokumentaciji obsojenca. Osebni podatki iz zbirke podatkov o obsojencih se skladno s prvim odstavkom 38. členom ZIKS-1, shranjujejo in uporabljajo, dokler je obsojenec na prestajanju kazni zapora. Po prestani kazni ali odpustu obsojenca s prestajanja kazni zapora se podatki arhivirajo in se hranijo trajno.

74. CPT meni, da inšpekcijski organi ne smejo omejevati svojih dejavnosti na srečanje s tistimi zaporniki, ki izrecno zaprosijo zanj, ampak bi morali na svojo pobudo obiskati območja, kjer se zadržujejo zaporniki, z njimi stopiti v stik in opraviti zasebne razgovore.

Redno nadzorstvo zavoda izvajajo sodniki na podlagi odredbe predsednika sodišča. Pri svojem delu so samostojni, pravosodni policisti jih spremljajo po zavodu in ne poslušajo posameznih pogovorov sodnika z zaprto osebo. Obseg opravljenega nadzorstva, število opravljenih pogovorov, ipd. je v domeni sodnika. Ob vsakem opravljenem nadzoru sodnik ugotovitve predstavi direktorju zavoda, posebnosti tudi zabeleži v knjižni register sodnih nadzorov.

V veljavni zakonodaji (ZIKS) je nadzorstvo glede zakonitega ravnanja nad obsojenci urejeno na način, da nadzorstvo opravlja ministrstvo za pravosodje in predsednik okrožnega sodišča, na območju katerega je zavod oziroma njegov oddelek. Posebej pa je določeno, da se pooblaščen uradna oseba ministrstva za pravosodje oziroma predsednik okrožnega sodišča seznanijo pri obsojencih o ravnanju z njimi ter izvajanju njihovih pravic, na njihovo željo tudi brez navzočnosti delavcev zavoda.

Glede pripornikov pa Zakon o kazenskem postopku določa, da nadzorstvo nad ravnanjem s priporniki izvršuje predsednik okrožnega sodišča. Predsednik sodišča ali sodnik, ki ga on določi, mora vsaj enkrat na teden obiskati pripornike in jih, če misli, da je to potrebno, tudi brez navzočnosti pravosodnih policistov vprašati, kako se z njimi ravna. Predsednik sodišča in preiskovalni sodnik smeta ob vsakem času obiskati pripornika, z njim govoriti in sprejemati pritožbe.

Poudarjamo torej, da je v smislu izvajanja nadzora sodišč glede zakonitega ravnanja z obsojenci in priporniki v veljavni zakonodaji zagotovljen način, da sodnik, ki izvaja nadzor, govori z zaprto osebo brez navzočnosti delavcev zavoda.

f. Informacije, ki jih dobijo zaporniki

76. CPT znova priporoča, da se sprejmejo nadaljnji ukrepi za izboljšanje zagotavljanja informacij o pravicah vsem skupinam zapornikom.

Obsojenci ob sprejemu na prestajanje kazni zapora prejmejo hišni in dnevni red zavoda. V sprejemnem obdobju se z zaprto osebo opravi uvodne razgovore, v katerih se zaprto osebo seznanijo s pravicami, obveznostmi, omejitvami in možnostmi pritožb. Iz zavodske knjižnice si lahko zaprte osebe izposodijo ZIKS-1, PIKZ ter ostalo zakonodajo, vezano na prestajanje kazni zapora. Poleg navedenega se lahko zaprte osebe po dodatne informacije obrnejo na pravosodne policiste ali vzgojno službo.

V vseh zavodih se bodo celovito pregledali »nabori informacij«, ki jih prejme zaprta oseba v zavodu, še posebej informacije vezane na zagotavljanje pravic zaprtih oseb na prestajanju kazni zapora in izvrševanju pripora ter informiranost glede pritožbenih poti, ki so na voljo v primerih, ko oseba meni, da so ji kršene oz. omejene zakonske pravice.

C. Tuji državljani, pridržani po zakonodaji o tujcih

1. Uvodne pripombe

79. CPT bi bil vesel mnenja slovenskih organov glede primernosti zahteve za tako plačilo.

Kritje stroškov nastanitve v Centru za tujce se izvaja v skladu z veljavno zakonodajo.

3. Razmere med pridržanjem

a. Materialne razmere

81. Odbor pričakuje, da bo vodstvo centra to upoštevalo pri odločanju o načinih nastanitve mladoletnikov brez spremstva.

Center za tujce v primerih mladoletnih tujcev brez spremstva ravna v skladu z načelom največje otrokove koristi in po navodilih skrbnika za poseben primer. Skrbnika, na podlagi krajevne pristojnosti, določi Center za socialno delo Postojna. Nastanitev skupaj s polnoletno osebo je izjema in to ob temeljitem premisleku in preučitvi primera, soglasju skrbnika ter sledenju najboljše koristi za mladoletno osebo.

82. CPT želi biti obveščen o pri tem doseženem napredku.

Zaključena in potrjena je bila projektna dokumentacija za obnovo moškega oddelka, ki se predvideva v letu 2018. Vodstvo centra je projekt obnove predstavilo tudi Varuhu človekovih pravic, ki je dal javno (objavljeno na spletni strani) podporo navedenemu projektu.

Center za tujce je že začel z aktivnostmi, da bivalne prostore za tujce postopno uredi tako, kot so bili pred migracijskim valom leta 2015/16. Poleg tega bo v bivalne prostore namestil še manjkajočo opremo, ki je bila zaradi pomanjkanja prostora delno umaknjena.

83. Sprejeti je treba ukrepe za odpravo teh pomanjkljivosti.

V skladu s Pravilnikom o bivanju v Centru za tujce, deponiranju lastnih sredstev in vsebini izkaznice o dovolitvi zadrževanja na območju Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 11/15) so nastanjenim tujcem prevzeti v hrambo nevarni predmeti, nakit večje vrednosti, prenosni telefoni in denar. Zaradi tega v njihovih sobah oziroma na oddelkih, kjer so nastanjeni, ni potrebe po omaricah, ki bi se lahko zaklepale niti tujci niso izrazili želje po njihovi namestitvi. Pogosteje se srečamo s primeri, ko tujci, zaradi varnosti, pristojnim na oddelku izročijo v hrambo posamezne predmete (ki jih ni potrebno deponirati po pravilniku). Zaradi

izrednega migracijskega pritiska v letih 2015 in 2016, so bile vse sobe opremljene z dodatnim ležiščem. Zaradi zapolnitve prostora sob tako ni bilo mogoče opremiti še z dodatnimi stoli in mizami. Glede na to, da se stanje migracij umirja, postopno prehajamo v normalne nastanitvene kapacitete, s tem pa bomo zagotovili tudi drugo potrebno opremo (poleg pogradov) v sobah.

84. CPT pričakuje, da bodo vsi tuji državljani v centru smeli nositi svoja oblačila.

V Centru za tujce je zaradi zdravstvenih razlogov velika pozornost posvečena čistoči in zdravstvenemu stanju nastanjenih tujcev. Ravno ta dva dejavnika narekujejo potrebo po redni menjavi in čiščenju oblačil, ki jih tujci nosijo. Večina nastanjenih oseb nima dodatne prtljage z oblekami razen tiste, ki jo nosijo. Tudi te so zaradi "ovir", ki so jih na poti premagovali v tako slabem stanju, da jim v zameno zagotovimo obleke iz lastnega skladišča. Smatramo, da bi bilo neodgovorno, nehumano in nečloveško, če ne bi oskrbeli tujce z normalnimi in čistimi oblekami. Oblačila, ki jih tujci dobijo v Centru za tujce ne dajejo videza zaporniške obleke ali druge uniforme, saj se nabavljena oblačila razlikujejo po kroju in po barvi. Vprašljiva je tudi logistična izvedba čiščenja oblek, saj je treba pri tem upoštevati barve, vrsto blaga in način/zahtevnost pranja posameznih oblačil.

b. Režim

86. CPT pričakuje, da se bodo ti napotki izvedli v praksi. Nadalje spodbuja vodstvo centra, da dovoli pogostejši dostop do manj omejujočih športnih površin zunaj stavbe.

Dejavnosti (upravni postopki in prostočasne delavnice) so v Centru za tujce organizirane na način, da so tujci animirani v čim bolj aktivno preživljanje svojega časa. Največji izziv, s katerim se strokovno osebje centra srečuje, je pasivnost in pomanjkanje volje s strani oseb, da bi se vključevali v dejavnosti. Tujcem, še posebej v poletnem času, se ne le omogoča, ampak vzpodbuja čim več aktivnosti na zunanjih rekreativnih površinah. Center za tujce opaza, da za te aktivnosti niso zainteresirani in zato drži, da velikokrat rekreacija na zunanjem dvorišču traja celo manj kot eno uro, saj takšne dejavnosti zaključujejo izrecno na željo tujcev. To se posebej zabeleži tako v poročilu dežurnega policista, kakor tudi socialne službe. Res je tudi, da so imeli skupine tujcev, ki so kazale poseben interes za konkretne športne aktivnosti, zato je center v ta namen nabavili posebne rekvizite ali pa organiziral določena športna tekmovanja.

87. CPT kljub temu poudarja, da daljše ko je obdobje, v katerem je osebi omejeno gibanje, večji bi moral biti nabor dejavnosti, ki ji je na voljo.

Vse prostočasne dejavnosti in aktivnosti (računalniško, jezikovne, zdravstvene, splošne razgledanosti, higienske, ročne spretnosti, itd.) so v Centru za tujce načrtovane tako, da se lahko nadgrajujejo in se prilagajajo časovno, skupinsko, oziroma glede na potrebe. Večino teh dejavnosti organizirajo medicinske sestre (zdravje, higiena) in socialne delavke z univerzitetno izobrazbo, med katerimi ima ena končano andragoško smer in je zato tudi najbolj kompetentna za pripravo takšnih aktivnosti za odrasle.

4. Pridrzanje mladoletnikov

89. CPT glede na posebno ranljivost mladoletnikov brez spremstva/ločenih mladoletnikov priporoča, da se sprejmejo potrebni ukrepi, s katerimi se takim mladoletnikom vedno zagotovita posebna oskrba in nastanitve v ustanovah odprtega (ali polodprtega) tipa, ki so specializirane za mladoletnike (npr. ustanove socialne varnosti/izobraževalne ustanove za mladoletnike); ustrezne pravne določbe se spremenijo v skladu s tem.

Ne glede na prizadevanja vodstva, da zadovolji posebne potrebe družin z otroki (glej odstavek 87), CPT meni, da ima nastanitev otrok, ki spremljajo svoje(ga) starše(a), v centru za pridržanje lahko negativen psihološki učinek na njihov razvoj in dobro počutje, še zlasti pri mlajših otrocih. Mladoletnik skupaj s starši naj bi se v centru za pridržanje nastanil samo, ko ni nobene druge možnosti, in za čim krajši čas v izjemnih okoliščinah, če se taki nastanitvi res ni mogoče izogniti. Narediti je treba vse, kar je mogoče, da se otroci in njihovi starši ne ločijo.

Glede alternativnih možnosti nastanitve mladoletnih tujcev brez spremstva izven Centra za tujce, se vedno odloča skrbnik za poseben primer, ki vedno išče najboljšo korist za mladoletno osebo. Policija nima veliko alternativnih možnosti nastanitve, saj o tem ne more odločati sama.

Center za tujce občasno sprejme tudi družine, ki imajo mladoletne otroke. Žal otroci nosijo posledice odločitev svojih staršev, zato si strokovno osebje Centra za tujce prizadeva, da so mladoletni otroci, ki so nastanjeni v centru skupaj s svojimi starši, deležni maksimalne pozornosti in oskrbe. Poleg tega je čas bivanja takšnih družin minimalen in je odvisen od sodelovanja staršev v postopku. V obdobju od januarja do avgusta 2017 so bile v Centru za tujce nastanjene samo 3 družine, ki so skupaj imele 4 mladoletne otroke. V nobenem primeru, tudi v preteklih letih, pa otroci niso bili ločeni od svojih staršev.

Vlada je lansko leto lansirala pilotni projekt nastanitve mladoletnikov brez spremstva, kot najbolj občutljivi kategoriji ranljivih oseb. Ti potrebujejo celodnevno strokovno obravnavo, ter ločeno in s tem tudi varno nastanitev v dijaških domovih v Postojni in Novi Gorici. V dijaških domovih je zagotovljeno strokovno delo in oskrba mladoletnikov brez spremstva 24 ur na dan, 7 dni v letu, 12 mesecev v letu. Posebna pozornost je namenjena povečevanju mladoletnikove kompetentnosti pri izbiri življenjskih možnosti, življenjskega stila, vrednostnega in normativnega sistema, ki mu bo omogočila vključitev v družbo ter vodenju v smeri sprejemanja odgovornosti za lastno življenje. Pilotni projekt koordinira MNZ, sodelujeta še Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Po enem letu bo pripravljena celovita evalvacija projekta, ki bo pripomogla k razvoju boljših sistemskih rešitev za ustrezno nastanitev mladoletnikov.

6. Pravna jamstva

92. CPT priporoča, da sodni preizkus ukrepa pridržanja vedno vključuje obvezno zaslišanje tujega državljana, na katerega se ta ukrep nanaša. V skladu s tem je treba spremeniti ustrezne pravne določbe.

Že v okviru obstoječe pravne ureditve Ministrstvo stremi k doslednemu spoštovanju načela kontradiktornosti postopka, pri čemer se v okviru preverjanja utemeljenosti omejitve gibanja, v kolikor se oceni, da je to potrebno, s tujcem opravi razgovor.

93. CPT želi biti obveščen o tem, ali ga ponuja.

Odbor nadalje predlaga, da se uredi reden dostop pravnih svetovalcev do centra (tudi brez predhodne zahteve tujega državljana). Sprejeti je treba tudi ukrepe, vključno na zakonodajni ravni, s katerimi se vsem osebam, ki so pridržane po zakonodaji o tujcih, zagotovi dejanska pravica do dostopa do zagovornika v zvezi z vprašanji, ki so povezana s pridržanjem, azilom in prisilno odstranitvijo. Tisti, ki sami zagovornika ne morejo plačati, morajo imeti na voljo učinkovit sistem brezplačne pravne pomoči. Poleg tega je treba zagotoviti ustrezno tolmačenje, kadar je to potrebno.

Pravica do brezplačne pravne pomoči v postopku izdaje odločbe o vrnitvi je določena v 3. odstavku 64. člena Zakona o tujcih in ne v 4. odst. 78. člena. O tej pravici je seznanjen vsak tujec, ki je v postopku na policijski enoti, ki izdaja odločbo o vračanju. Pravico, v kolikor tujec izrazi željo, pa uveljavlja PIC.

Pri izdaji odločbe o vrnitvi je vsakemu tujcu prevedena odločba s pomočjo tolmača, saj v vsakem postopku policija pokliče tolmača v kolikor se s tujcem ni mogoče sporazumevati. Prav tako so mu pojasnjene posledice izdane odločbe ter pravice, ki mu po zakonu gredo. Vročena mu je tudi zloženka prevedena v jezik, ki ga tujec razume. Na zloženki so navedene vse relevantne informacije vezane na izdano odločbo oziroma kontaktni podatki PICa, ki jih lahko kontaktira sam (če ni več v policijskem postopku) ali pa zaprosi policijo. S sklenjeno pogodbo med policijo in PIC/IOM je tudi določeno, da PIC v svojih svetovanjih uporabijo tolmača, ki ga je predhodno "aktivirala" policija za svoje potrebe (zbiranje obvestil, izdaja odločbe idr.). Strošek tolmača krije policija. Ugotavljamo, da je pravica do brezplačne pravne pomoči v smislu Direktive 2008/115/ES implementirana v smislu in na način, kot jo direktiva narekuje.

Glede vprašanja, ali PIC zagotavlja tudi brezplačno pravno pomoč preko odvetnikov, pa velja, da PIC nudi samo brezplačno pravno svetovanje in ne zagotavlja pravnega zastopanja (samostojno ali preko odvetnikov). Imamo pa s pogodbo določeno, da v primeru ugotovitve večje napake policije, pri izdaji odločbe o vračanju, ki bi lahko vodila v sistemske rešitve ipd., PIC lahko vloga pravna sredstva v imenu tujcev. Strošek priprave/vložitve pravnega sredstva se krije iz pogodbe in je za tujca brezplačen. Do danes smo imeli že kar nekaj takih primerov.

Glede predloga CPT, da se zagotovi učinkovito brezplačno pravno pomoč tudi v postopkih omejevanja svobode gibanja oz. nastanitve v CT, postopku mednarodne zaščite ter postopku vračanja pa bo policija v okviru svojih pristojnosti preučila vse možnosti in po potrebi pripravila ustrezen predlog spremembe zakonodaje.

95. Odbor želi od slovenskih organov prejeti pojasnilo, kako bodo na podlagi navedenega ukrepa v praksi zagotovili zaščito tujih državljanov pred vračanjem, vključno z verižnim vračanjem.

V zvezi s tem lahko pojasnimo, da je načelo nevračanja v določbi 10. b člena Zakon o tujcih (Ur.l. RS, št. 16/17) zavarovano tako v neposrednem kot posrednem smislu, saj se ukrep lahko uporablja le ob predpostavki, da v sosednji državi članici ni sistemskih pomanjkljivosti v zvezi z azilnim postopkom in pogoji za sprejem prisilcev, ki bi lahko povzročile nevarnost mučenja, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja. V kolikor pa bi v državi članici take pomanjkljivosti obstajale, pa ukrepa ne bi bilo mogoče izvajati. Poleg navedenega novela Zakona o tujcih dopušča tudi izjeme, za katere ukrep ne velja, med drugim tudi tujca, katerega zdravstveno stanje očitno onemogoča izvedbo ukrep.

Načelo nevračanja skladno s 33. členom Ženevske konvencije pomeni, da nobena država pogodbenica na nikakršen način begunca ne bo izgnala ali prisilno vrnila na meje ozemlja, kjer bi bilo njegovo življenje ali svoboda ogroženo zaradi njegove rase, vere, državljanstva, pripadnosti neki določeni družbeni skupini ali določenega političnega prepričanja. Zakon torej na nikakršen način ne predvideva kršenja načela nevračanja, kot ga opredeljuje Ženevska konvencija, saj osebe, ki se jim vstop lahko zavrne, prihajajo z ozemlja sosednje varne države članice EU.

10. a in 10. b člen Zakona o tujcih predstavljata nujen ukrep, s katerim bo omogočeno takojšnje in učinkovito zagotavljanje varnosti na ozemlju Republike Slovenije, hkrati pa sorazmeren ukrep, saj ne učinkujeta neposredno, ampak dajeta zakonsko podlago, ki Vladi Republike Slovenije omogoča, da na predlog Ministrstva za notranje zadeve Državnemu zboru Republike Slovenije predlaga, da v primeru spremenjenih razmer na področju migracij za obdobje šestih mesecev z možnostjo podaljšanja za nadaljnjih šest mesecev odloči o uporabi ukrepa iz 10. b člena zakona, ki se nanaša na obravnavo tujcev, ki želijo na ozemlje vstopiti nezakonito na mejnih prehodih, in tujcev, ki v Republiko Slovenijo vstopijo izven mejnih prehodov.

Temeljni razlog za pripravo predloga spremembe in dopolnitev zakona je bila začasna in ozemeljsko omejena prilagoditev obravnave tujcev, ki ne izpolnjujejo pogojev za vstop na mejnih prehodih, in tujcev, ki v Republiko Slovenijo vstopijo izven mejnih prehodov, v primeru spremenjenih razmer na področju migracij, in sicer z namenom zaščite javnega reda in notranje varnosti Republike Slovenije.

Slovenija se namreč v primeru spremenjenih migracijskih razmer lahko sooči s situacijo, ki predstavlja tveganje javnemu redu in notranji varnosti. Zaradi nepredvidljive narave migracij so dejavniki tveganja, ki jih slednje prinašajo, težko predvidljivi in imajo lahko multiplikativni značaj in učinek, kar posledično vpliva na nastanek drugih varnostnih groženj.

Zakon ne razveljavlja pravice do pribežališča, saj se ukrep, ki ga predvideva, nanaša izključno na osebe, ki bodo v Republiko Slovenijo vstopile iz drugih držav članic Evropske unije, v katerih veljajo enaki standardi skupnega evropskega azilnega sistema kot v Republici Sloveniji, države članice Evropske unije pa so varne izvorne države. To pomeni, da ima oseba možnost za zaščito zaprositi v tej državi članici. Takšni razlagi sledi tudi predlog nove azilne zakonodaje Evropske unije, saj osebi, ki želi zaprositi za mednarodno zaščito, izrecno nalaga, da za zaščito zaprosi v prvi državi članici. S tem se preprečuje, da bi oseba lahko sama izbirala državo članico, v kateri bo zaprosila za zaščito, saj naj bi bil izključni cilj osebe, ki potrebuje zaščito, da jo poišče v zanjo prvi varni državi, ne pa, da je iskanje zaščite podrejeno drugim preferencam osebe, kljub temu, da je navedeno do neke mere razumljivo s človeškega vidika.

Poleg tega bo Republika Slovenija vsem osebam, ki se bodo nahajale na njenem ozemlju in so za mednarodno zaščito zaprosile pred uvedbo ukrepa oziroma tujcem, ki želijo zakonito vstopiti in izjavijo namero zaprositi za mednarodno zaščito, ne glede na uvedbo tega ukrepa, še naprej zagotavljala vse pravice, ki jim kot prosilcem za mednarodno zaščito pripadajo, in sicer tako v smislu sprejema (nastanitev, oskrba) kot postopkovnega smislu (zagotovljen postopek z vsemi procesnimi jamstvi ter prejem zakonite odločitve o prošnji). Pri tem je treba upoštevati tudi dejstvo, da mora državni zbor ob morebitni odločitvi predlaganega začasnega ukrepa opredeliti tudi območje ob državni meji, na katerega se ukrep nanaša, kar pomeni, da se predlagane določbe izven tega območja ne bodo izvajale.

Namen zakona je zavarovati javni red, notranjo varnost ter delovanje osrednjih institucij države in zagotavljanje njenih vitalnih funkcij ter posledično človekovih pravic vseh njenih prebivalcev vključno z begunci, hkrati pa tudi preprečiti, da bi potencialno država morala čakati z ukrepanjem toliko časa, da bi bil lahko neposredno ogrožen njen obstoj, delovanje njenega pravnega reda in podsistemov države, kar bi zahtevalo razglasitev izrednega stanja, ampak bi lahko v primeru novega migracijskega vala ukrepala pravočasno. Takšnega ravnanje Sloveniji ne preprečujeta ne mednarodno pravo ne pravo Evropske unije. Tega ne preprečuje niti Ustava Republike Slovenije, saj prav ta narekuje sorazmerno ukrepanje v takšnih primerih.

96. Čeprav CPT priznava, da imajo organi oblasti lahko težave pri iskanju ustreznih skrbnikov, priporoča, da zaradi posebne ranljivosti mladoletnikov brez spremstva sprejmejo ukrepe, s katerimi bodo zagotovili, da se mladoletnikom ob odvzemu prostosti vedno dodeli ustrezno usposobljen in/ali dovolj izkušen skrbnik (ali zagovornik), ki učinkovito varuje njihove pravice in jih redno obvešča o njihovem pravnem stanju. Prav tako je treba uvesti mehanizme preverjanja za spremljanje trajne kakovosti skrbništva.

Policija vedno, kadar ima v postopku mladoletno osebo brez spremstva, obvešča pristojno strokovno službo, ki se vključi v postopek in na koncu poda tudi pisno mnenje, ki ga posreduje Centru za socialno delo v Postojni, ki z odločbo postavi skrbnika za posebni primer. Policija ne odloča o skrbnikih, niti nima pristojnosti ocenjevanja njihovih kompetenc.

CSD Postojna izvaja skrbništva za mladoletne tujce brez spremstva, ki so obravnavani v skladu z Zakonom o tujcih. Za te mladoletnike, ki jih policija nastani v Centru za tujce, krajevno pristojni Center za socialno delo imenuje skrbnika – CSD Postojna. CSD Postojna pooblasti strokovno delavko, ki opravi skrbništvo. V najkrajšem možnem času se strokovna delavka odzove in opravi razgovor z mladoletnim tujcem brez spremstva. V razgovoru se jih vedno seznanijo z njihovimi pravicami na področju RS v zvezi z njihovim statusom. Pri tem se zasleduje otrokovo največjo korist, njegov najboljši interes. Pri določenih specifičnih vprašanih izvajanja skrbniških nalog se povežejo z ustreznimi institucijami. Skrbništva izvaja strokovna delavka z ustrežno izobrazbo (univ.dipl.soc.del, več let delovnih izkušenj,...). To so kratkotrajna skrbništva (povprečno 3 – 4 dni) po katerih se večinoma mladoletnikov odloči za podajo namere za mednarodno zaščito in so nato preseljeni ter jim je postavljen zakoniti zastopnik. Poročilo o opravljenem skrbništvu pošlje CSD Postojna pristojnemu CSD, ki je z odločbo postavil skrbnika za poseben primer.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v zadnjih letih ni prejelo nobene informacije o tem, da naj bi bil CSD Postojna pri izvajanju skrbništev za otroke, ki so obravnavani po zakonodaji o tujcih, neodzivno.

Glede rednih stikov skrbnikov za posebni primer in mladoletnih tujcev brez spremstva, pa lahko Center za tujce potrdi, da so takšni stiki redni in, da se skrbniki vedno odzivajo glede na potrebe mladoletne osebe.

7. Razno

99. Sprejeti je treba ukrepe za odpravo te pomanjkljivosti.

Odboru CPT so bili posredovani podatki o uporabi prisilnih sredstev v Centru za tujce, ki so bili pridobljeni iz uradnih evidenc, ki jih policija vodi za vsako uporabo prisilnih sredstev. Policija ima vzpostavljeno enotno elektronsko vodeno evidenco uporabe prisilnih sredstev iz katere je moč pridobiti podatke o uporabi za vsako policijsko enoto in tudi za CPT.

100. Odbor priporoča, da se sprejmejo take določbe. Nadalje je treba uvesti pravno zgornjo mejo trajanja bivanja pod strožjim policijskim nadzorom kot disciplinskega ukrepa.

Predvidene so spremembe in dopolnitve Zakona o tujcih, ki bodo upoštevale predloge CPT. Določen bo postopek ob izreku ukrepov v primeru storitve kršitve pravil bivanja. Pri izbiri ukrepa se bo med drugimi upoštevala tudi izjava kršitelja. Prav tako bo oseba imela pravico do pritožbe zoper akt, katero bo obravnaval pristojni organ.

101. Odbor zato pozdravlja dejstvo, da je vodstvo centra delegaciji zagotovilo, da se bo hišni red ustrezno dopolnil, in bi želel prejeti potrditev, da je bilo to narejeno. Ko se vzpostavi formalni disciplinski postopek, je treba ustrezne informacije vključiti tudi v hišni red.

Pravila bivanja v Centru za tujce in kategorizacijo kršitev glede na težo (lažje in težje) ter predvidene ukrepe ob kršitvah določa zakon o tujcih v 76. a, b in c členu. Do obiska odbora CPT so imeli tujci možen vpogled v zakon, v kolikor so to želeli in zaprosili za to možnost. Na podlagi priporočila odbora smo seznanitveni obrazec o bivanju v centru dopolnili z informacijami o pravilih bivanja, kršitvah in predvidenih ukrepih v primeru kršitev pravil, ki ga prejeme vsak tujec, preden mu je dodeljena soba. Informacija vsebuje tudi navedbo 76. člena zakona, trenutno v slovenskem in angleškem jeziku, prevodi v druge jezike so v pripravi in bodo na voljo v kratkem.

D. Enota za forenzično psihiatrijo Oddelka za psihiatrijo Univerzitetnega kliničnega centra Maribor

1. Uvodne pripombe

104. CPT želi v ustreznem času prejeti potrditev o odprtju oddelka E2.

Ministrstvo za zdravje Oddelek za psihiatrijo (Oddelek v nadaljevanju) bosta vložila vse napore v to, da se enota E2 odpre v načrtovanem času. Ob tem bodo ponovno preučili (glede na zbrane podatke o številu, diagnozah in statusu pacientov od odprtja Enote za forenzično psihiatrijo (EFP v nadaljevanju) l. 2012), katere programe bodo umestili v enoto E2.

3. Bivanjske razmere pacientov

106. Osebe v Enoti za forenzično psihiatrijo v Mariboru bi morale spodbujati predvsem paciente, ki so tam dlje časa, da si svoje sobe prilagodijo in jih okrasijo.

Ministrstvo za zdravje je prejelo zagotovilo Oddelka, da bo priporočilo CPT upošteval, pacientom bodo v okviru dejavnosti delovne terapije tudi omogočili, da dekorirajo sobe, hkrati pa se bodo potrudili, da ob načrtovani obnovi opleskov enote le-te opremijo prijazneje (drugačna barva opleskov kot bela, ipd.)

108. CPT priporoča, da se navedeno ravnanje pregleda v Enoti za forenzično psihiatrijo v Mariboru in po potrebi tudi v drugih psihiatričnih ustanovah v Sloveniji. Po potrebi je treba poiskati drugačno ureditev za zadovoljitev higienskih in varnostnih zahtev.

Ministrstvo za zdravje si bo prizadevalo za uveljavitev tega priporočila v vseh psihiatričnih enotah. Od Oddelka pa je prejelo obvestilo, da je že podal prošnjo za nabavo civilnih oblačil za paciente, hkrati pa so že organizirali možnost pranja lastnih oblačil pacientov znotraj enote (v okviru delovne terapije na enoti E1). Pacienti bodo tako oblečeni v bolniške pižame le zaradi striktno medicinskih oziroma higienskih razlogov (v primeru okužbe, kožne bolezni oziroma, ko to zahteva zdravstveno stanje). Pacientom bodo, glede na priporočilo, omogočili uporabo jedilnega pribora in ne več, kot je navedeno v ugotovitvah CPT, da so na enoti morali jesti samo s kovinskimi žlicami. Opozarjajo pa na dejstvo, da bo v sicer izredno redkih primerih

potrebno pri izrazito tveganih pacientih, kjer beležijo heteroagresivno vedenje, v tem primeru povečati pozornost zaradi zagotavljanja varnosti drugih in njih samih.

109. CPT priporoča, da se v Enoti za forenzično psihiatrijo v Mariboru sprejmejo ukrepi za precejšnje izboljšanje dostopa pacientov do gibanja na prostem. Cilj je zagotoviti, da imajo vsi pacienti podnevi neomejen dostop do gibanja na prostem, razen če morajo biti prisotni na oddelku zaradi zdravljenja. V nobenih okoliščinah se dnevno gibanje na prostem ne sme prepovedati kot neformalno kaznovanje.

Ministrstvo za zdravje je seznanjeno s strokovno oceno Oddelka Podaja mnenje, ki je bilo predhodno že podano ob obiskih Varuha človekovih pravic v okviru Preventivnega mehanizma in sicer, da trenutno število prisotnih pravosodnih policistov na EFP ne omogoča vzpostavitve izvedbe daljšega dostopa in gibanja na prostem. UKC Maribor ni pristojen za zagotavljanje števila pravosodnih policistov na EFP.

Omejitev gibanja na prostem pa je lahko omejena v primeru, ko zdravstveno stanje samo ne omogoča, da bi bilo to gibanje varno in ne bi negativno vplivalo na zdravstveno stanje pacienta.

Ob navedenem se jasno EFP UKC Maribor zaveda, da pa kakršna koli omejitev gibanja ne sme biti sredstvo pritiska ali "neformalnega kaznovanja" pacientov in priporočilo CPT upoštevamo v polni meri.

110. CPT priporoča, da se ta pomanjkljivost odpravi.

Ministrstvo za zdravje si bo v sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje in Oddelkom prizadevalo, da se priporočilo uveljavi. Za uveljavitev tega priporočila je potrebno povečati število pravosodnih policistov in urediti tehnične pogoje (nadstrešek).

4. Osebjem, režim in zdravljenje

113. CPT priporoča, da se pacientom na oddelku F1 Enote za forenzično psihiatrijo v Mariboru ponudi širok nabor terapevtskih dejavnosti. Poleg tega si mora osebje prizadevati, da se teh dejavnostih udeleži čim več pacientov iz oddelka F1.

EFP se zaveda pomembnosti nujenja terapevtskih dejavnosti in obravnave. Zato je še pred obiskom CPT pričel postopek za urejanje – vodstvu UKC Maribor je bila podana prošnja za spremembo oziroma dvig sistemizacije zaposlenih, kar bi omogočilo zagotoviti ustrezno število strokovno usposobljenega osebja za izvajanje terapevtskih dejavnosti (kot je navedeno v Pravilniku o izvrševanju varnostnih ukrepov obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu in obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti; UL RS, št. 35/2016: 13. 05. 2016)

114. CPT priporoča, da pacienti v Enoti za forenzično psihiatrijo v Mariboru sodelujejo pri pripravi svojega individualnega načrta zdravljenja in njegovih poznejših spremembah ter da so obveščeni o svojem terapevtskem napredku.

Na Oddelku se zavedajo pomembnosti načrtovanja zdravljenja in obravnave po individualnem načrtu za vsakega posamičnega pacienta, enako tudi o spremembah tega načrta (odvisno od sprememb v zdravstvenem stanju. Eventualno ob spremenjenih okoliščinah izvajanja zdravljenja ali namestitve), ki ga skupno sestavi pacient s strokovnim timom Oddelka. Priporočilo CPT bodo striktno upoštevali, saj je to eden od pogojev k izboljšanju sodelovanja pacienta v zdravljenju in pacientovega sodelovanja s strokovnim timom.

5. Posebni varovalni ukrepi

120. CPT priporoča, da se politika in praksa v zvezi z uporabo mehanskih sredstev za telesno oviranje v Enoti za forenzično psihiatrijo v Mariboru in vseh drugih psihiatričnih ustanovah v državi uskladi s temi zahtevami. Predvsem je treba takoj sprejeti ukrepe za zagotovitev, da pacienti, za katere se uporabi ukrep telesnega oviranja, lahko dostopajo do stranišč, kadar je potrebno.

Poleg tega je treba vodstvu Enote za forenzično psihiatrijo v Mariboru zagotoviti vso potrebno podporo pri prizadevanjih, da se za osebje enote zagotovi posebno usposabljanje o tehnikah za umirjanje.

Na EFP se zavedajo, da je uporaba posebnih varovalnih ukrepov (PVU) – uporaba mehanskih sredstev oviranja, v obravnavi pacienta skrajni ukrep, ter da lahko neugodno vpliva na nadaljnje sodelovanje pacienta v zdravljenju. S tem namenom so na Oddelku za psihiatrijo v preteklih letih pričeli z učenjem deeskalacijskih tehnik za celotno osebje Oddelka. Posledično je prišlo na enotah Oddelka za psihiatrijo (ob rednem beleženju in spremljanju) do upada števila potrebnih PVU. Tudi osebje EFP je bilo udeleženo v teh izobraževanjih, ki pa jih bo potrebno intenzivirati oziroma redno ponavljati ter nadgraditi (tukaj je potrebno upoštevati, da je EFP bil odprt l. 2012 z izrazitimi napori celotnega Oddelka in da je bilo na EFP potrebno zaposliti več kot polovico celotnega osebja, ki ni imel dovolj izkušenj na področju dela v psihiatriji ter novo zaposlenim intenzivno omogočati izobraževanje).

Zato se na Oddelku obvezujejo, da bodo vnaprej okrepiли obveščanje osebja EFP o namenu in uporabi PVU, ki ga nameravajo nadgraditi tudi s praktičnimi delavnicami za zaposlene ("igra vlog", načini obravnave in podpora pacientom po uporabi PVU ipd.). V letih od 2017 dalje Oddelek tako načrtuje izvedbo raziskave v okviru doktorskega študija kolegice psihiatrinje o učinkovitosti uporabe deeskalacijskih tehnik pri zmanjšanju uporabe PVU, katere del bo tudi navedena edukacija in trening. Glede navedenega bodo Ministrstvo za zdravje zaprosili za pomoč pri izpeljavi oziroma razširitvi raziskave na vse psihiatrične bolnišnice v Sloveniji, saj lahko s takšnim projektom omogočijo edukacijo in trening tudi njim, ob tem pa spremljajo rezultate učinkov tovrstne izboljšane obravnave na področju celotne države (Ministrstvo za zdravje je letos Republiški strokovni kolegij za psihiatrijo (RSK) pozvalo k reviziji smernic za uporabo PVU, kjer trenutno za to področje že deluje delovna skupina za pripravo novih smernic. Menijo, da gre za priložnost, ko ob sodelovanju strokovnjakov več ustanov zelo konkretno naredi pomemben korak k izboljšanju na omenjenem področju). Menijo, da bo tako načrtovano usposabljanje zagotovilo, da bodo v celoti prešli na način dela, kot ga priporoča CPT v tej točki.

Dodatno glede na razlago k priporočilu pod točko 120 navajajo, da bodo dosledno uporabljali priporočilo glede uporabe plenice za odrasle oziroma nočne posode, enako bodo iz postelj odstranili ves material za izvedbo PVU, ki bo nanje nameščen le neposredno pred morebitno uporabo.

Na ponovno opozorilo CPT, ki je že bilo podano ob prejšnjih obiskih v psihiatričnih bolnicah v Sloveniji, in sicer, da se PVU izvaja v sobi, kjer ni drugih pacientov, navajajo, da bodo ponovno preučili vse možnosti, da takšen prostor zagotovijo, kar pa posledično pomeni, da je iz sobe za izvajanje PVU potrebno dolgoročno umakniti ostale postelje, kar zmanjša zmogljivosti, ki so razpoložljive. Deloma se nagibajo k rešitvi, da se zato del pacientov dolgoročno nastani na novo odprti enoti E2, takoj, ko bo to mogoče. Odgovor (kot tudi druge iz poročila za CPT) bodo posredovali vodstvu UKC Maribor, saj bo reševanje tega problema zahtevalo tudi dodatna finančna sredstva.

6. Zaščitni ukrepi

123. CPT priporoča, da slovenski organi sprejmejo potrebne ukrepe – vključno na zakonodajni ravni – za zagotovitev, da vse paciente, za katere velja varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, osebno zasliši sodnik v okviru šestmesečnega pregleda varnostnega ukrepa.

Na zakonodajni ravni je že ustrezno predpisan sistem šestmesečnega ponovnega odločanja – drugi odstavek 70.a člena Kazenskega zakonika. Gre za izvedbo, za katero je pristojno samo neodvisno sodstvo. Vlada lahko v okviru temeljnih ustavnih načel delitve oblasti (drugi stavek drugega odstavka 3. člena Ustave Republike Slovenije) ter neodvisnosti sodstva in neodvisnosti sodnikov (prvi odstavek 23. člena in 125. člen Ustave

Republike Slovenije), ki jo zavezujejo, sodstvo le opozori na to obveznost in bo to storila s posebnim posredovanjem besedila Poročila Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ter opozorilom na vsebino in pomen navedene točke, ki jo je podal Evropski odbor kot neodvisni organ.

124. CPT bi želel prejeti pripombe slovenskih organov o tej zadevi.

Oseba, ki se zdravi na forenzičnem oddelku in ima ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja ali/in kazen zapora ali pripora je lahko nameščena na forenzični enoti psihiatričnega oddelka UKC Maribor največ za obdobje 5 let. Sodišče vsakih šest mesecev preverja, ali se lahko osebi ukrep spremeni v obvezno zdravljenje na prostosti. Po preteku 5 letih lahko zdravnik predlaga za posameznega forenzičnega pacienta nadzorovano obravnavo (po Zakonu o duševnem zdravju) na njegovem domu ali bivanje na varovanem oddelku posebnega socialno varstvenega zavoda. Osebe v nadzorovani obravnavi spremljajo koordinatori nadzorovane obravnave. Koordinator nadzorovane obravnave po Zakonu o duševnem zdravju opravlja predvsem naslednje naloge:

- v sodelovanju z osebo in zastopnikom ter delovno skupino, ki jo imenuje direktor psihiatrične bolnišnice, in je sestavljena iz zdravnika, socialnega delavca, medicinske sestre in drugih strokovnjakov, najbližje osebe in drugih, ki lahko vplivajo na potek nadzorovane obravnave, pripravi predlog načrta nadzorovane obravnave,
- koordinira potek izvajanja načrta nadzorovane obravnave,
- osebi nudi celostno podporo pri nadzorovani obravnavi.

Oseba v nadzorovani obravnavi ima pravico do zastopnika pravic osebam s težavami v duševnem zdravju, ki se odzove na pobudo osebe v primeru omejitve pravic predvidenih z Zakonom o duševnem zdravju. Prehod iz nadzorovane obravnave v obravnavo na oddelku pod posebnim nadzorom psihiatrične bolnišnice ali na varovalnem oddelku socialno varstvenega zavoda se izvede na podlagi sklepa sodišča glede na dejanske potrebe osebe in trenutno situacijo za zaščito osebe in okolice.

Na področju pravosodja deluje delovna skupina za pospeševanje sodelovanja okrožnih in okrajnih sodišč pri postopku premestitve ali odpustitve pacientov iz forenzične enote, saj je pri namestitvi pacientov v posebni socialno varstveni zavod pristojno okrajno sodišče glede na kraj bivanja pacienta. V delovni skupini aktivno sodeluje tudi Enota za forenzično psihiatrijo Oddelka za psihiatrijo Univerzitetnega kliničnega centra Maribor.

Proučujejo tudi možnosti za dolgotrajnejšo namestitev forenzičnih pacientov. Preverjajo se možnosti za izboljšanje na področju posebnih socialno varstvenih zavodov in vzpostavitev delovanja mobilnih enot za podporo tem osebam.

Za paciente, ki so prestali ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in kazen zapora, zdravnik lahko predlaga odpust in nadaljevanje psihiatričnega zdravljenja na domu. Za te paciente je tako kot za vse ostale paciente z motnjo v duševnem zdravju na voljo mreža storitev v lokalnih skupnostih. Na Centrih za socialno delo delujejo koordinatori obravnave v skupnosti, ki praviloma osebo obišejo še pred odpustom in mu s pomočjo individualnega načrta pomagajo pri vrnitvi v skupnost. V skupnosti za podporo osebam delujejo ACT timi (timi za intenzivno obravnavo) in SPO timi (timi skupnostne psihiatrične obravnave), ter tudi nevladne organizacije (ŠENT, OZARA, ALTRA, PARADOKS, itd.) s svojimi programi (svetovalnice, dnevni centri, stanovanjske skupine, destigmatizacije, itd.).

125. CPT priporoča, da slovenski organi sprejmejo ustrezne ukrepe za zagotovitev, da se navedeni napotki v Enoti za forenzično psihiatrijo v Mariboru učinkovito upoštevajo. Po potrebi je treba v skladu s tem spremeniti ustrezne pravne določbe.

Strinjajo se s priporočili CPT, delno so na priporočila (glede terapevtskega načrta in obravnave pacienta) že odgovorili v točki 114. Menijo, da pa je za celotno izvedbo postopkov, ki jih predlaga CPT, potrebno spremeniti pravne podlage postopkov, vendar tu ne razpolagajo z zadostnim znanjem, da bi se do predloga spremembe vsebine določb lahko opredelili.

128. CPT bi želel prejeti pripombe slovenskih organov o tej zadevi.

Vsi pacienti EFP imajo dostop do informacij in prostor in čas za možnost razgovora z zastopniki pacientovih pravic po Zakonu o pacientovih pravic, zastopnikov po Zakonu o duševnem zdravju in do Varuha pacientovih pravic, enako do odvetnikov, ki jih zastopajo v vseh postopkih pred sodiščem. Navedeni zastopniki se glede na svoja pooblastila in vsebino navedenih zakonov ne samo lahko pogovarjajo s pacienti o načrtu zdravljenja in vseh ostalih vsebinah, z našega strokovnega stališča je to, v primeru, da te razgovore opravljajo, vsekakor priporočljivo, saj so tako lahko deležni še dodatnih informacij, ki so pacientom in timu EFP dobrodošli pri nadaljnjem načrtovanju zdravljenja. Glede navedb CPT o opozorilu, da zagovorniki ne smejo posegati v odnos med zdravnikom in pacientom in se zato s pacientom ne smejo pogovarjati o zdravljenju, ki ga zagotavljajo zdravstveni delavci menimo, da vsebine pogovorov med zagovorniki in pacienti nikakor ni mogoče določevati s strani zdravstvenega osebja, saj je ta prepuščena povsem neodvisno tako pacientom kot zagovornikom. Nimamo podatkov, da bi bilo s strani zdravstvenega osebja kadarkoli vplivano na vsebino pogovorov. V redkih primerih so bili s strani pacientov v terapevtskih razgovorih podani podatki, da so pacienti v pogovorih z odvetniki, ki jih zastopajo v postopkih pred sodišči, govorili o možnostih, ki da jih po obstoječi zakonodaji imajo sodišča, ko izrekajo ukrepe oz. sklepe, kar pa so nekateri pacienti interpretirali kot ponujeno oz. mogočo spremembo načrta zdravljenja, ki je bila drugačna od predhodnega načrta zdravljenja. V kolikor je sprememba oz. predlog spremembe terapevtskega načrta na podlagi teh razgovorov bila terapevtsko povsem neutemeljena ali zaradi zdravstvenega stanja neizvedljiva, so bile te vsebine tematizirane s pacienti, v postopkih pa so jih pristojni predstavili tudi sodiščem (na naroku ali v poročilu sodišču poteku zdravljenja).

V času hospitalne psihiatrične obravnave so pacientom z omejitvijo gibanja na psihiatričnem oddelku UKC MB na voljo 2 zastopnika pravic osebam s težavo v duševnem zdravju, imenovana s strani ministra za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki vstopata tudi na forenzično enoto psihiatričnega oddelka UKC Maribor. Pacienti se za uveljavljanje pravice do drugega mnenja lahko obrnejo tudi na zastopnici pacientovih pravic, ki delujeta po Zakonu o pacientovih pravicah v UKC Maribor. Sodelovanje zastopnikov pacientovih pravic in pravic osebam s težavami v duševnem zdravju je vzpostavljeno. Tako Zakon o pacientovih pravicah kot Zakon o duševnem zdravju sta v postopku novelacije. To področje natančno spremlja tudi Varuh človekovih pravic RS.